

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Anglická slova s obtížně předvídatelnou výslovností

English words with unpredictable pronunciation

Vypracoval: Jan Tušínovský
Vedoucí práce: PhDr. Vladislav Smolka, Ph.D.

České Budějovice 2014

Poděkování

Za sledování této práce po celou dobu její přípravy, za rady, připomínky a čas tomu věnovaný děkuji panu PhDr. Vladislavu Smolkovi, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Anglická slova s obtížně předvídatelnou výslovností vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 6. ledna 2014

Jan Tušinovský

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá anglickými slovy, u nichž nelze na základě jejich pravopisu předvídat zvukovou podobu. Teoretická část se věnuje souvislostem mezi anglickým pravopisem a výslovností a snaží se poukázat i na méně obvyklé či anomální způsoby výslovnosti slov. Lexikální jednotky, které byly identifikovány jako případy, kdy se korespondence pravopisu a výslovnosti vymyká základním principům, jsou uvedeny v abecedně seřazeném slovníčku na konci práce.

ABSTRACT

This diploma thesis analyses English words with unpredictable pronunciation. The theoretical part of the thesis is focused on the relationship between English spelling and its pronunciation. It is also focused on those words which are not so clear to pronounce at first sight. Lexical units which have been identified as unpredictable units are listed in a small dictionary at the end of the thesis.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. ZVUKOVÝ SYSTÉM.....	2
2.1. Fonetika.....	2
2.2. Fonologie.....	3
2.3. Samohlásky.....	3
2.3.1 Typy samohlásek.....	4
2.3.2 Popis samohlásek.....	5
2.4 Souhlásky.....	7
2.4.1 Popis souhlásek.....	8
2.4.2 Souhláska nebo samohláska.....	9
2.5 Slabiky.....	9
2.5.1 Slabičná struktura.....	10
2.5.2 Hranice slabiky.....	11
2.5.3 Slabičné konsonanty.....	11
3. VÝSLOVOST.....	13
3.1 Vokály.....	13
3.1.1 Výslovnost samohláskových grafémů.....	15
3.1.1.1 Grafém A.....	15
3.1.1.2 Grafém E.....	16
3.1.1.3 Grafém I.....	18
3.1.1.4 Grafém O.....	19
3.1.1.5 Grafém U.....	21
3.1.1.6 Grafém Y.....	22
3.2 Konsonanty.....	22
3.2.1 Výslovnost souhláskových grafémů.....	24
3.2.1.1 Grafém B.....	24
3.2.1.2 Grafém C.....	24
3.2.1.3 Grafém D.....	26
3.2.1.4 Grafém F.....	26
3.2.1.5 Grafém G.....	26
3.2.1.6 Grafém H.....	27
3.2.1.7 Grafém J.....	29

3.2.1.8 Grafém K.....	30
3.2.1.9 Grafém L.....	30
3.2.1.10 Grafém M.....	30
3.2.1.11 Grafém N.....	30
3.2.1.12 Grafém P.....	31
3.2.1.13 Grafém R.....	32
3.2.1.13.1 Spojovací R.....	32
3.2.1.14 Grafém S.....	33
3.2.1.15 Grafém T.....	35
3.2.1.15.1 Znělost [t].....	36
3.2.1.16 Grafém V.....	37
3.2.1.17 Grafém W.....	37
3.2.1.18 Grafém X.....	37
3.2.1.19 Grafém Y.....	38
3.2.1.20 Grafém Z.....	38
4. GLOTTAL STOP.....	39
5. ASPIRACE.....	41
6. ASIMILACE.....	43
7. ELIZE.....	46
8. KOMPRESE.....	48
9. MÍSTNÍ NÁZVY.....	50
9.1 Původ místních názvů.....	50
9.1.1 Topografické složky anglických místních názvů.....	50
9.1.2 Místní jména z hlediska původu.....	52
9.1.2.1 Keltové.....	52
9.1.2.2 Římané.....	52
9.1.2.3 Anglosasové.....	52
9.1.2.4 Vikingové.....	53
9.2 Anglické místní názvy nového světa.....	53
10. ZÁVĚR.....	57
CONCLUSIONS.....	58
SEZNAM LITERATURY.....	59
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	60

SLOVNÍČEK.....	61
-----------------------	-----------

1. ÚVOD

Vztah mezi psanou a mluvenou formou anglického jazyka má svá jasná pravidla, ale i výjimky. Právě díky těmto výjimkám se můžeme setkat se slovy, jejichž konkrétní zvukovou realizaci bychom do té doby vůbec nepředpokládali. Tato práce by nám měla alespoň trochu napovědět, s jakými jevy se můžeme setkat.

Začátek teoretické části diplomové práce pojednává o zvukovém systému anglického jazyka. Definuje jeho dva hlavní vědní obory, fonetiku a fonologii, a jejich činnost. Dále se zabývá rozdělením samohlásek a souhlásek a jejich charakteristikou. Poslední část kapitoly Zvukový systém se věnuje pojmu slabika, tomu, co to vlastně slabika je a jak vypadá.

Třetí kapitola této práce, Výslovnost, se zabývá vokály a konsonanty. Každá ze skupin má své zástupce v podobě grafémů, které mají své charakteristické i méně charakteristické typy zvukové realizace.

Následují kapitoly o jevech, které se v běžném mluveném anglickém jazyce často vyskytují. Jde např. o aspiraci, asimilaci apod.

Jelikož se anglická slova s obtížně předvídatelnou výslovností vyskytují také u vlastních jmen (osobních i geografických), je poslední kapitola teoretické části věnována právě místním názvům.

Na konci práce se nachází slovníček výrazů s nepravidelnou výslovností, jež byl sestaven na základě poznatků o vztahu mezi anglickým pravopisem a výslovností a měl by být prakticky použitelný jako studijní pomůcka pro posluchače oboru anglický jazyk i pro další pokročilé uživatele angličtiny.

2. ZVUKOVÝ SYSTÉM

Lidé jsou zvyklí vnímat psaný jazyk jako sled písmen, mezi nimiž jsou malé mezery. Tatkto jsme se učili psát. Formovali jsme grafémy pěkně jeden po druhém a pak je pomalu a pečlivě seskupovali dohromady v ucelený pravopis. Naučili jsme se pojmenovat pět z následujících samohláskových písmen – A, E, I, O, U – a další souhlásková písmena. Dozvěděli jsme se také, že grafém Y je někdy používán jako samohláska.

Každý, kdo se narodí s obvyklou mozkovou kapacitou k učení, získává schopnost poslouchat a mluvit dlouho před schopností číst a psát. Kromě toho, když byla vypracována anglická abeceda, její písmena byla ukotvena na základě přirozenosti mluvených zvuků staré angličtiny. Původ psaného jazyka leží v jeho mluvené formě, nikoliv obráceně. Z tohoto důvodu je jednou z životních ironií, že se v dnešní tradiční výuce učíme o mluveném jazyce až poté, co zvládneme základní pravidla jazyka psaného. Výsledkem je, že o řeči nevyhnutelně přemýšlíme za použití určitého rámce odkazů, které ale patří k pravopisu. Dokonce používáme i některé stejné pojmy, z čehož si můžeme s lehkým šokem vyvodit, že tyto pojmy nemají vždy stejný význam.

Výslovnost můžeme studovat ze dvou úhlů pohledu, a to z fonetického a fonologického.

2.1 Fonetika

Fonetika je vědní disciplína, která zkoumá, jak lidé vytváří, předávají a přijímají mluvené zvuky. Dělí se na tři hlavní větve:

- artikulační fonetika – zkoumá, jakými způsoby jsou artikulační orgány používány k produkci mluvených zvuků
mezi artikulační orgány patří: hlasivková štěrbina (glottis), hrtan (larynx), hltan (pharynx), čípek (uvula), měkké patro (velum), tvrdé patro, jazyk (špička, čepel, přední část, střední část a zadní část jazyka), alveolární hřbet, horní a dolní zuby, horní a spodní ret, nos, plíce
- akustická fonetika – zkoumá fyzikální (akustické) vlastnosti mluvených zvuků
- sluchová fonetika – zkoumá, jakými způsoby lidé mluvené zvuky vnímají

2.2 Fonologie

Fonologie je vědní disciplína zabývající se zvukovým systémem jazyka a obecnými vlastnostmi, které tento systém vykazuje. Na rozdíl od fonetiky, která studuje všechny možné zvuky, jež může lidský hlasový aparát vytvořit, fonologie studuje pouze ty rozdíly, kontrasty zvuku, tedy fonémy, které mají v rámci významu jazyka distinktivní neboli rozlišovací schopnost. Pokud budeme pozorně poslouchat, jak lidé mluví anglicky, uslyšíme stovky jemných rozdílů ve způsobu výslovnosti jednotlivých mluvených hlásek. Například jedna osoba může grafém *s* vyslovovat poněkud rozbředle, neurvale, kdežto druhá osoba může ten samý grafém vyslovit vyloženě šišlavě. Člověka zabývajícího se fonetikou bude zajímat, jak přesně popsat tyto rozdíly ve výslovnosti. Fonolog bude poukazovat na to, že obě artikulace jsou zvukovými realizacemi grafému *s* - /s/: /set/ (bez ohledu na to, jak /s/ kolísá) – a bude pokračovat s porovnáváním se slovy /bet/, /met/ a dalšími. Zde hraje roli pouze jedna základní jednotka – foném.

Jestliže mluvíme o zvukovém systému angličtiny, odkazujeme tak vlastně k množství fonémů, které se v jazyce používají, a k tomu, jak jsou uspořádány. Tvzení, že v tom kterém nářečí angličtiny je 20 samohlásek, znamená, že je zde 20 jednotek, které mohou rozlišit slovní význam, např. /e/ se liší od /i:/, protože existuje dvojice slov (/set/ a /seat/), která mohou být odlišena výhradně nahrazením jedné samohlásky za druhou.

Abychom lépe pochopili dva různé způsoby náhledu na výslovnost, vžil se v lingvistice pro oba přístupy princip používání odlišných druhů závorek. Hranaté závorky [] se používají, pokud je na mluvené zvuky nahlíženo z fonetického hlediska, tj. pouze jako na zvuky, bez ohledu na jejich roli ve zvukovém systému jazyka. Šikmé závorky // se používají, jestliže se na mluvené zvuky díváme z pohledu fonologie, tzn. pouze jako na složku zvukového systému, bez ohledu na jejich konkrétní způsob artikulace.

2.3 Samohlásky

Vhodným příkladem, jak rozlišit mluvenou a psanou formu jazyka, je přehodnocení tvrzení, že v mluvené formě existuje pět samohlásek. Ve skutečnosti jich je ve většině anglických nářečí kolem dvaceti (přesné číslo se často odvíjí od toho, jakým způsobem byl jazyk analyzován) a jejich zvuková kvalita se může nářečí od nářečí značně lišit. Tak například samohláskové zvuky americké angličtiny jsou vcelku odlišné od těch, jež se vyskytují v britské a australské angličtině, a samohlásky typické pro jednu oblast v té které

zemi se značně liší od ostatních. Ovšem samohláskové rozdíly tvoří většinu distinktivních rysů, které přidružujeme jednotlivým nářečím.

2.3.1 Typy samohlásek

Monoftongy či jednoduché samohlásky jsou samohlásky s jednoduchým sluchovým vjemem a jsou tvořeny pohybem jazyka směrem k určité pozici v ústech spolu v součinnosti s hlasivkovou činností a doprovodnou artikulací pomocí čelistí a rtů. Podstatou monoftongů je, že jejich kvalita (a tedy pozice artikulátorů) je v průběhu artikulace konstantní. Jde o tyto samohláskové realizace: [i:], [ɪ], [e], [æ], [ʌ], [ɑ:], [ɒ], [ɔ:], [ʊ], [u:], [ɜ:], [ə]

Diftongy neboli dvojhlásky jsou samohlásky, při jejichž artikulaci je pozice artikulátorů (a tedy zvuková kvalita) jiná na začátku a na konci artikulace, přičemž obojí se mění plynule. Jsou to tyto: [eɪ], [aɪ], [ɔɪ], [əʊ], [aʊ], [ɪə], [eə], [ʊə]

Ve dvojhlásce [aɪ], například, začíná zvuková kvalita otevřeným [a] a končí zavřeným [ɪ]. Je důležité si uvědomit, že zde mluvíme o fonetických diftonzích, nikoliv o grafických, např. mluvené zvuky ve slovech *my*, *so* a *how* jsou všechno dvojhlásky, ačkoliv každá z nich je tvořena jen jedním samohláskovým grafémem.

Triftongy jsou samohlásky, u nichž vnímáme trojí samohláskovou zvukovou kvalitu. Tímto způsobem mohou být analyzovány samohlásky ve slovech, jako jsou *player* [pleɪə], *royal* [rɔɪəl], *tower* [taʊə], *lower* [ləʊə]. Nepotřebujeme k tomu žádné nové symboly, protože na každý triftong můžeme nahlížet jako na kombinaci dvojhlásky a [ə] (pozn. existence triftongů je diskutabilní, neboť je těžké určit, zda tzv. triftong tvoří jednu či dvě slabiky).

Z historického hlediska se samohláskové realizace mění. Existují dvě hlavní možnosti, jak k tomu dochází. Pokud se z diftongu stane jednoduchá samohláska, došlo k monoftongizaci. Jestliže se z jednoduché samohlásky stala dvojhláska, došlo k diftongizaci. Příkladem prvního případu by mohla být jihoamerická výslovnost fráze *my man*, která dnes vypadá spíše jako *ma man* (*my* [maɪ] → [ma]). Příkladem druhé možnosti, tedy diftongizace, je nepravá britská výslovnost slova *yes* [jes], ze kterého se stalo *yays* [jeɪs]. Můžeme dokonce slyšet ještě přehnanější formu [jeɪəs], o které bychom mohli tvrdit, že zde došlo k triftongizaci.

2.3.2 Popis samohlásek

Všechny samohlásky mají dohromady určité vlastnosti, které je odlišují od konsonantů:

- Z fonetického hlediska jsou samohlásky artikulovány relativně volně nastaveným artikulačním ústrojím; ústa nejsou zavřená a žádné artikulační orgány se k sobě nepřiblíží natolik, abychom byli schopni slyšet šum unikajícího vzduchu mezi nimi (což bývá nazýváno „slyšitelná frikce“). Nejvýraznější samohláskovou kvalitou je [a], jež je artikulována doširoka otevřenými ústy. Konsonanty mají úplně jinou metodu výslovnosti (= tzv. překážková výslovnost).
- Z fonologického hlediska jsou samohlásky jednotky zvukového systému, které mají charakteristickou pozici uprostřed slabiky, např. *cat*, *big*, kdežto konsonanty mají svou typickou polohu na krajích slabiky, jak můžeme vidět u výše uvedených příkladů. Tím se také vysvětluje, proč je někdy grafém *y* považován za konsonant a někdy za vokál. Ve slovech jako *yet* má funkci souhlásky, protože zaujímá stejné místo jako další konsonanty (př. *met*, *set*), ale ve slovech, jako jsou *my* a *tryst*, se chová jako samohláska, neboť je v pozici, ve které se mohou nacházet i další samohlásky (př. *me*, *trust*).
- Pro samohlásky je příznačné vibrování hlasivek a jejich distinktivní resonance jsou způsobeny změnami tvaru ústní dutiny za použití jazyka a rtů. Dalším znakem je, že jejich frekvenční centrum je relativně pravidelné, dvě (nebo více) frekvenční pásma jsou zesílená (tzv. formanty) a vytvářejí témbur charakteristický pro každou danou samohlásku. V angličtině neexistují samohlásky, o kterých bychom mohli tvrdit, že jejich hlavním rysem je použití nosní dutiny (nosové samohlásky) na rozdíl třeba od francouzštiny nebo portugalštiny. Všechny anglické samohlásky jsou ústní samohlásky a nazální kvalitu na sebe berou pouze tehdy, pokud jsou ovlivňovány sousedícími nosovými konsonanty, př. *no*, *long*, *man*.
- Hlavním úkolem v popisu artikulace samohlásek je tak uvědomit si pohyby jazyka a rtů. Nejvíce užívaná metoda byla vypracována Danielem Jonesem, profesora fonetiky, jehož systém je znám jako základní samohláskový systém.

Mimořádně důležitým faktorem je délka samohlásky. Když posloucháme dvanáct jednoduchých samohlásek, je evidentní, že pět z nich je ve svém trvání relativně dlouhých a sedm jich je relativně krátkých. Navíc se v několika případech zdá, že délka spojuje

dvojice samohlásek, jejichž artikulace probíhá v ústech přibližně na stejném místě. V následujících případech jsou dvojice slov zakončeny vždy stejným konsonantem a pokud každé slovo vyslovíme se stejným důrazem, pak nebude pochyb o tom, že vokál ve slově *seat* /si:t/ je o mnoho delší než ten ve slově *sit* /sit/. Podobný výsledek můžeme slyšet u dvojic *food* /fu:d/ a *good* /gud/, *dawn* /dɔ:n/ a *don* /dɒn/, *lard* /la:d/ a *lad* /læd/. Existuje samozřejmě také délkový rozdíl mezi /ɜ:/ a /ə/, ačkoliv první z nich se vyskytuje pouze v přízvučných slabikách (v RP), např. *bird*, *servant*, a druhý z nich je jenom v nepřízvučných slabikách (př. *above*, *butter*). Podstatným rozdílem mezi tzv. krátkými a dlouhými samohláskami je jejich odlišná kvalita, která je konstantní (kvantita je proměnlivá), a také to, v jakých kontextech se mohou vyskytovat.

	Přední část (front)	Prostřední část (central)	Zadní část (back)
Zavřené (close)	i: ɪ		u: ʊ
Polozavřené (close-mid)	e	ə	
Polootvřené (open-mid)	ʌ æ		ɔ:
Otevřené (open)	(a)		ɑ: ɒ

- V přední části úst samohláska [a] (která ovšem není fonémem současné angličtiny) reprezentuje nejnižší možný bod, kterého je tělo našeho jazyka schopno dosáhnout, a samohláska [ɑ:] s tím koresponduje v zadní části úst. Samohlásky v oblasti [a] a [ɑ:] se nazývají nízké nebo otevřené.
- Samohláska [i] reprezentuje nejvyšší bod v přední části úst, kterého je tělo jazyka schopno dosáhnout a přitom stále produkovat samohláskový zvuk (kdyby se jazyk pohyboval ještě výš, byl by tak blízko patra, že by vznikl souhláskový zvuk). Podobně samohláska [u] reprezentuje nejvyšší možný bod v zadní části úst. Vokály oblasti [i] a [u] se nazývají vysoké nebo zavřené.

Z hlediska délky se může zdát, že diftongy odpovídají dlouhým samohláskám. Ve skutečnosti je ale první část anglického diftongu o hodně delší a hlasitější než část druhá. Podívejme se například na slovo *how*, u kterého, pokud budeme pozorně poslouchat, uslyšíme, že hlavní část zvukové realizace náleží /a/, zatímco skluz k /ʊ/ je poměrně krátký a rychlý. Osm diftongů, tak jak jsme si představili výše, bývá obvykle rozděleno do tří skupin v závislosti na pohybu jazyka.

První skupina dvojhlásek končí svou zvukovou realizaci skluzem směrem k samohlásce [ə] v centrální části úst, proto se nazývají *centring diphthongs*. Můžeme je slyšet ve slovech *here* /ɪə/, *air* /eə/ a *sure* /ʊə/. Zbývající diftongy se zakončují skluzem směrem k vyšší pozici v ústech a říkáme jim *closing diphthongs*. Jeden typ těchto *closing* dvojhlásek se pohybuje ve směru místa artikulace samohlásky [i] v přední části samohláskového pole. Jejich zvukové realizace můžeme slyšet ve slovech *they* /eɪ/, *cry* /aɪ/ a *toy* /ɔɪ/. Druhý typ se pohybuje ve směru místa artikulace samohlásky [u] v zadní části samohláskového pole, přičemž tedy dochází k zaokrouhlení rtů. Tyto mluvené zvuky jsou slyšet ve slovech *so* /əʊ/ a *how* /aʊ/.

2.4 Souhlásky

Rozdíl mezi množstvím anglických písmen a zvuků, který je tolik signifikantní v případě samohlásek, zas tak velký není, pokud mluvíme o souhláskách. Jde o 21 souhláskových grafémů v psané abecedě – B, C, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T, V, W, X, Y, Z – a o 24 souhláskových zvuků ve většině anglických nářečích. Potíže spojené s transkripcí řeči jsou tak menší, jelikož většině grafémů může být přidělena individuální fonetická hodnota, tzn. že výsledná transkripce je na první pohled daleko lépe čitelná než v případě samohlásek. Nicméně vzhledem ke kolísavé historii anglického pravopisu se zde nevyskytuje podoba, kdy by jedno písmeno odpovídalo právě jen jednomu zvuku. V několika případech má souhlásková zvuková realizace v psané podobě více než jeden grafém (např. *th* ve slově *this*) a na druhou stranu jeden souhláskový grafém může představovat více než jednu zvukovou realizaci (př. *x* ve slově *fox* /fɒks/). Tím pádem se nám nabízejí dvě odpovědi na otázku „Kolik konsonantů je na začátku a na konci slova *thick*?“: „Dva.“ (v psané podobě); „Jeden.“ (v mluvené formě, /θɪk/).

2.4.1 Popis souhlásek

Všechny souhlásky mají určité společné vlastnosti, díky nimž jsme schopni identifikovat jejich kontrast k samohláskám:

- Z pohledu fonetiky jsou konsonanty artikulovány jedním ze dvou způsobů. Mluvíme o tzv. překážkové artikulaci, kdy je překážka buď částečná (úžina), přičemž se jedná o závěrový pohyb jednoho z artikulačních orgánů, kdy dojde k tak úzkému sevření, že jsme schopni slyšet zvuk unikajícího proudu vzduchu, nebo úplná (závěr), kdy závěrový pohyb proběhne v celé v své šíři a vznikne úplná překážka. Závěrový pohyb může zahrnovat rty, jazyk, nebo krční dutinu, ale v každém případě je celkový efekt zcela odlišný od relativně otevřené artikulace bez překážek, kterou nacházíme u samohlásek.
- Z fonologického hlediska jsou konsonanty jednotkami zvukového systému a jsou to právě ty jednotky, které mají svůj typický výskyt na okrajích slabiky, např. *dogs* /dɒgz/ a *glad* /glæd/. Také se mohou objevovat v určitých sekvencích, skupinách neboli souhláskových shlucích (clusters), jak ukazují následující příklady. Na začátku mluvené slabiky se mohou objevit maximálně tři souhlásky (př. *string*) a na konci slabiky maximálně čtyři, i když to není zrovna nejpoohodlnější co do výslovnosti (př. *twelfths* /twelfθs/, *glimpsed* /glimpst/).
- Některé konsonanty pro svou artikulaci vyžadují vibraci hlasivek, jsou to znělé konsonanty, např. /b/ a /m/. U ostatních souhlásek není tento požadavek nutný, jde o neznělé konsonanty, např. /p/ a /s/. Tento rozdíl ale nemůžeme brát jako dogma. Záleží totiž na tom, na jaké pozici ve slově se konsonant objeví. Díky tomu se na konkrétních místech mohou vyskytnout určité stupně znělosti. Například na konci slova ztrácí typicky znělý konsonant velké množství své znělosti, proto třeba /z/ na začátku slova *zoo* /zu:/ je znělejší než /z/ na konci slova *ooze* /u:z/, kdy jde vlastně o jakýsi nepřirozený bzučivý efekt na konci slova.
- Alternativním způsobem, jak zachytit rozdíl mezi takovými souhláskovými dvojicemi jako třeba /p/ a /b/, je porovnat sílu, se kterou jsou artikulovány. Při artikulaci neznělých souhlásek vydáme daleko více energie, než při artikulaci jejich znělých protějšků, čímž se dostáváme k termínům *fortis* (silný) a *lenis* (oslabený), které nám pomohou rozlišit souhlásky dle síly artikulace. Konsonanty /p/, /t/, /k/, /f/, /θ/, /s/, /ʃ/ a /tʃ/ jsou všechny fortis, kdežto /b/, /d/, /g/, /v/, /ð/, /z/, /ʒ/ a /dʒ/ jsou lenis konsonanty.

- Na rozdíl od samohlásek jsou některé souhlásky identifikovány především podle užití nosní dutiny. Za normálních okolností mluvíme (anglicky) se zdvihnutým měkkým patrem tak, že je vyvíjen tlak na zadní část krku a nosní dutinou žádný vzduch neuniká. Pokud ale použijeme jednu ze tří nazálních hlásek /**m**/, /**n**/ a /**ŋ**/, měkké patro poklesne (jako bychom dýchali) a výsledkem je řada zvuků s distinktivní nosovou rezonancí.

2.4.2 Souhláska nebo samohláska?

Rozdíl mezi souhláskou a samohláskou vnímáme jako elementární, ale některé mluvené zvuky jen těžko vměstňáváme do jedné z těchto skupin. Jde o to, že jsou artikulovány na stejném místě jako samohlásky, ale v jazyce mají funkci stejnou jako souhlásky - /j/ ve slově *yes* a /w/ ve slově *we*. Konsonant /j/ je formován jako velmi krátký vokál [i] (což můžeme slyšet, pokud odtrhneme y od *yes*), nicméně se objevuje na začátku slov stejně jako další souhlásky (*yes*, *mess*, *best*). Podobné je to s hláskou /w/, která je formována jako krátký vokál [u], ale chová se jako konsonant (*we*, *me*, *see*). Proto jsou tyto dva konsonanty někdy nazývány polosamohláskami (semi-vowels).

Některé další souhlásky mají také něco společného se samohláskami, a sice to, že mohou znít naprosto volně bez žádné slyšitelné frikce: jedná se o tři nazály - /**m**/, /**n**/ a /**ŋ**/, dále /**l**/ ve slově *lie* a /**r**/ ve slově *red*. Všechny tyto hlásky mohou být klasifikovány jako sonory (bez frikce, tření), ze kterých jsou navíc čtyři ústní hlásky (/l/, /r/, /w/, /j/) uznávány jako distinktivní skupina.

2.5 Slabiky

Vokály a konsonanty obvykle svou roli nevykonávají v izolaci; existuje jen velmi malé množství slov nebo mluvených zvuků podobným slovům, které jsou tvořeny jen jedním zvukem, např. *I*, *eye*, *oh*, *m*. Naprostá většina anglických slov obsahuje kombinaci vokálů (V) a konsonantů (C), které mohou vypadat například takto: CV (*go*), VC (*up*), CVC (*cat*), CCVCC (*stops*), CCCV (*screw*). Tyto zkombinované jednotky se nazývají slabiky.

V příkladech, které jsme si uvedli, jsou všechna slova tvořena pouze jednou takovou jednotkou, a proto se těmto slovům říká slova jednoslabičná (monosyllabic). Pojem jednoslabičnost kontrastuje se slovy, která obsahují více než jednu slabiku, jde o víceslabičnost, slova víceslabičná (polysyllabic), kterých je v jazyku většina. Vezměme

například dvojslabičné slovo *despite* /dispaɪt/, které má formu CVCCVC, nebo trojslabičné *instances* /ɪnstənsɪz/ (VCCCVCCVC), v předcházející větě najdeme dokonce slovo pětislabičné – *polysyllabic* /pɒliːsɪləbɪk/, které má navzdory své délce jednoduchou slabičnou strukturu CVCVCVCVCVC.

Lidé jsou schopní si spočítat množství slabik ve slově tím, že si vytvářejí jeho rytmus. Pravidlo je jednoduché: každá slabika obsahuje jednu samohlásku nebo (samohláskové) jádro. Slovo *despite* má dvě jádra, tudíž má dvě slabiky. Slovo *polysyllabic* má pět jader, takže má pět slabik. Nicméně existuje několik typů slov (hlavně ta, která obsahují diftongy a triftongy), u kterých může být těžké rozhodnout, kolik slabik se v nich ve skutečnosti nachází. Je například slovo *meteoric* čtyřslabičné (*me-te-o-ric*), nebo tříslabičné (*me-teo-ric*)? Nebo třeba slovo *several*. Je tříslabičné (*se-ve-ral*), nebo dvojslabičné (*sev-ral*)? A slovo *being* je dvojslabičné (*be-ing*), nebo jednoslabičné? Mezi faktory, které toto rozhodnutí ovlivňují, patří nářečí konkrétní oblasti, rychlost mluvy, stupeň formálnosti a kontext užití. Například počet slabik, který takovým slovům přiřazujeme, může záviset na tom, zda jsou vyřčena spontánně, nebo nahlas přečtena, nebo na tom, jestli jsou pronesena s důrazem, s určitou emocí, nebo v klidu.

2.5.1 Slabičná struktura

Struktura anglické mluvených slabik může být shrnuta následovně:

- Slabika sestává minimálně z jedné samohlásky (nebo samohláskového zvuku), která hraje roli jádra (centra, vrcholu) slabiky (nucleus): *l*, *or*, *ooh*. Jen velmi zřídka je slabika tvořena samotným konsonantem: *m*, *shh*.
- Mnoho slabik má jeden nebo více konsonantů (maximálně tři), jež předchází jádru. Takto vzniká počátek slabiky (onset): *me*, *so*, *play*. Obvykle bývají označovány za slabiky otevřené.
- Mnoho slabik má také jeden nebo více konsonantů (maximálně čtyři), které se nachází až za jádrem, z čehož vzniká koncová část slabiky (coda): *am*, *ants*, *eel*. Těmto slabikám se běžně říká slabiky zavřené.
- Značná část slabik obsahuje jak počáteční, tak koncovou část slabiky: *cat*, *jump*
- Kombinace jádra a koncové části slabiky má zvláštní význam. Slabika totiž získává schopnost rýmovat se s jinou slabikou: *cat*, *sat*; *jump*, *clump*.

Pokud slabičnou strukturu analyzujeme tímto způsobem, je důležité hledat za pravopisem slov jejich výslovnost. Ačkoliv slovo *ooze* končí samohláskovým grafémem, jeho výslovnost končí konsonantem, proto bude jeho struktura vypadat VC. Podobně slovo *all* má strukturu VC, nikoliv VCC, *jumped* CVCCC (ne CVCCVC) a *fox* CVCC (nikoliv CVC).

2.5.2 Hranice slabiky

Jednou z věcí je spočítat slabiky ve slově, ale úplně něco jiného je, rozhodnout se, kde by měla být hranice slabiky, tj. kde by se měla slabika dělit. V angličtině je plno případů, u nichž danou problematiku můžeme řešit alternativně.

- Slovo *extra* /ekstrə/ má dvě slabiky, ale kde by měla být jejich hranice? Je nepravděpodobné, že bychom zvolili variantu /e/ a /kstrə/, protože v angličtině se nevyskytují slabiky, jež by začínaly souhláskovou skupinou /kstrə/, jelikož čtyři konsonanty tvoří nepřipustný onset. Podobně je na tom varianta /ekstr/ a /ə/, poměrně nepřirozené. Ale případy jako /ek/ + /strə/, /eks/ + /trə/ a /ekst/ + /rə/ jsou všechny možné. Lidé obvykle preferují jednu z prvních dvou možností, i když není zřejmé, proč se rozhodují právě mezi těmito.
- Dvě slabiky jsou také ve slově *standing*, ale bude se slovo dělit mezi *stan* a *ding*, nebo *stand* a *ing*? Jestliže se na to podíváme z fonetického hlediska a budeme brát v potaz dvě stejně vyvážené CVC slabiky, upřednostníme první dělení. Pokud ale budeme následovat náš gramatický instinkt a rozdělíme slovo na kmen a příponu, upřednostníme druhou možnost.
- Ve slově *boundary* jsou tři slabiky, ale my máme opět na výběr dělení z hlediska fonetického – po *n* – a z hlediska gramatického – po *d* – se zachováním sémantického vztahu s *bound*.

2.5.3 Slabičné konsonanty

Většina slabik obsahuje nějaký samohláskový zvuk, neboli centrum slabiky je ve většině případů tvořeno samohláskami. Přesto ale někdy slabika foneticky sestává pouze z jednoho či více konsonantů. Pokud tomu tak je, bývají konsonanty (nebo jeden z nich) nazální hlásky, obvykle [n], nebo hláska likvidní ([l] nebo, zejména v americké angličtině, [r]). Tak například v obvyklé výslovnosti adverbia *suddenly* ['sʌdnli] je druhá slabika slova

tvořena pouze hláskou [n]. Takové hlásce se pak říká slabičný konsonant a Mezinárodní fonetická abeceda (IPA) má pro tento grafém speciální znak [ɱ] → [ɱ], [ɱ], [ɱ], [ɱ].

Ovšem místo slabičné souhlásky je vždy možné vyslovit samohlásku [ə] plus běžný neslabičný konsonant. Souhláska se tak vrátí na svou původní pozici, tedy do koncové části slabiky. Tyto zvukové realizace jsou ale poměrně umělé a v běžné konverzaci je neuslyšíme. Nicméně najdeme několik málo regionálních nářečí, jako např. některé části Walesu, kde je běžné se slabičným konsonantům vyhýbat. Proto máme možnost, i když ne zcela obvyklou, vyslovit ['sʌdɒnli] spíše než ['sʌdnli].

U slabik ve skutečnosti platí, že je poměrně snadné určit jejich počet ve slově, ale těžké jednoznačně definovat jejich podstatu a často i jejich hranice. Každé anglické slovo je tvořeno jednou nebo více kompletními slabikami:

- *glad* je tvořeno jednou slabikou [glæd]
- *coming* je tvořeno dvěma slabikami ['kʌm ɪŋ], stejně tak i *valley* ['væl i]
- *tobacco* sestává ze tří slabik [tə 'bæk əʊ]

Každá slabika obsahuje jednu samohlásku, přičemž této samohlásce může předcházet 1-3 souhlásky a následovat ji může 1-4 souhlásky. Samotná samohláska může být krátká, dlouhá, nebo to může být diftong; nebo, pokud jde o nepřízvučnou samohlásku [ə], může být zkombinována s nazální, nebo likvidní hláskou, z čehož vzniká slabičný konsonant.

Fonetická (neboli mluvená) slabika nesmí být zaměňována se slabikou ortografickou (psanou). Ortografická slabika je shluk písmen v pravopisu. Jestliže je slovo v psané podobě rozděleno na dvě části, mělo by se tak stát na ortografické slabičné hranici. V některých případech tato hranice přesně neodpovídá fonetické slabičné hranici, např. slovo *happen* v psané podobě obsahuje dvě **p** a ortografické rozdělení je **hap.pen**. Ale zvuková realizace tohoto slova má jen jedno [p], a proto slabiky vypadají ['hæp ən].

3. VÝSLOVNOST

3.1 Vokály

V angličtině rozlišujeme 6 jednoduchých samohláskových grafémů: **a, e, i, o, u**, (**y** – může mít charakter samohlásky i souhlásky). Tyto grafické samohlásky jsou zastoupeny velkým množstvím fonetických realizací. Pokud se ale zaměříme na tzv. Received Pronunciation (RP), pak dostaneme 24 různých samohláskových zvuků.

Abychom lépe pochopili podstatu výslovnosti vokálů, můžeme slabiky slova, v nichž se vokály zvukově realizují, rozdělit na slabiky přízvučné, v nichž se plně realizují samohlásky nebo dvojhlásky, a nepřízvučné, které mohou obsahovat pouze redukované samohlásky i slabikotvorné souhlásky. Pokud je splněna tato podmínka, můžeme slabiky dále rozdělit na zavřené a otevřené.

Graficky zavřená slabika je taková, která je uzavřena konsonantem. To znamená, že výslovnost samohláskových grafémů **a, e, i, o**, a v podstatě také **u** bude krátká a bude reprezentována zvuky [æ], [e], [ɪ], [ɒ], [ʌ]. Zavřené slabiky jsou například *at* [æt], *does* [dʌz], *let* [let], *it* [ɪt]. Za zavřenou slabiku považujeme i takovou, která končí kombinací souhláskových písmen, např. *utter* ['ʌtə], *foggy* ['fɒgi]. Zavřenosti se docílí u kmenových slabik (např. při stupňování adjektiv) zdvojením grafických souhlásek, např. *thin* [θɪn] – 2. stupeň *thinner* ['θɪnə]; *big* [bɪg] – *bigger* ['bɪgə]. Krátké jsou ale samohlásky také v některých otevřených slabikách, jako jsou např. *holiday* ['hɒlədeɪ], *punish* ['pʌnɪʃ]. V těchto případech pravopis respektuje etymologii takových slov. Pro hlásku [ʊ] se v pravopisu kromě **u** častěji vyskytuje podoba **oo** (např. *cook* [kʊk], *look* [lʊk]). Z toho vyplývá, že na konci slova bude v psané podobě za samohláskou následovat alespoň jedna souhláska, např. *bank* [bæŋk], *bat* [bæt], *cut* [kʌt], *put* [pʊt], a uprostřed slova budou za vokálem grafické souhlásky nejméně dvě, např. *lottery* ['lɒtəri], *riches* ['rɪtʃɪz]. Nepřízvučné [ɪ] se obvykle objevuje ve formě **e**- nebo **i**- na začátku slova (např. *enough* [ɪ'nʌf], *important* [ɪm'pɔ:tnt]).

O otevřené slabice mluvíme, pokud není uzavřena konsonantem. Tím získáme dlouhou výslovnost vokálů, jež jsou v pravopisu zastoupeny grafémy **a, e, i, o, u**. Jde o zvuky [eɪ], [i:], [aɪ], [əʊ] a [ju:]. Otevřené slabiky jsou například *be* [bi:], *she* [ʃi:], *do* [du:]. Otevřenou slabiku naznačuje i jiná vyslovovaná samohláska, např. *lady* ['leɪdi]. Také nečtené **e** na konci slova signalizuje otevřenou slabiku, např. *make* [meɪk], *take* [teɪk], *hope* [həʊp].

Říkáme, že v otevřených slabikách je zvuková realizace psaných samohlásek dlouhá nebo diftongická (která je z fonologického hlediska vlastně také dlouhá). Pro dlouhou samohlásku [u:] se opět v pravopisu častěji vyskytuje podoba **oo** (např. *cool* [ku:l], *zoom* [zu:m]).

Dostáváme se tedy k tomu, že samohláskový grafém nebude následován grafémem souhláskovým, např. *go* [gəʊ], *she* [ʃi:], *menu* ['menju:], nebo bude souhláskový grafém následovat před další samohláskou, např. *future* ['fju:tʃə], *local* ['ləʊkəl], *rude* [ru:d].

Nepřízvučné [i] je obvykle psáno jako **y** na konci slova (např. *any* ['eni], *only* ['əʊnli]).

Specifickou roli ve výslovnosti samohlásek má hláska **r**, která má tzv. „dlouživý účinek“, tzn. mění předpokládanou krátkou samohlásku v zavřené slabice na jednoduchou dlouhou samohlásku. Tak například realizace [ɑ:], [ɜ:] a [ɔ:] jsou obvykle pravopisně zapsány jedním samohláskovým grafémem a ve slabice uzavřeny právě hláskou **r**. To znamená, že hláska **r** bude následovat po vokálu na konci slova (př. *blur* [blɜ:], *far* [fɑ:], *or* [ɔ:]), nebo ho bude následovat uprostřed slova, ale v tom případě se bude za **r** nacházet ještě minimálně jeden další konsonant (např. *first* [fɜ:st], *party* ['pa:ti], *report* [rɪ'pɔ:t]). Druhou skupinkou samohláskových zvuků jsou [eə], [ɪə], [aɪə], [ʊə], [jʊə]. Ty bývají zastoupeny v otevřené slabice, tedy takové, která není uzavřena konsonantem, jedním vokálovým grafémem s tím, že další sousední hláskou je **r**. Tím pádem vznikají dvě možnosti, a to že buď po samohlásce následuje **r** před další samohláskou, tj. **r** leží mezi dvěma vokály (např. *during* ['dʒʊərɪŋ], *fire* ['faɪə], *sure* ['ʃʊə]), nebo hláska **r** následuje za dvěma psanými samohláskami (př. *air* [eə], *beard* [bɪəd], *tear* [tɪə], *tour* [tuə]).

V angličtině existují tzv. digrafy, což jsou vlastně dvě grafické samohlásky napsané dohromady. Objevily se již ve slovech *cook*, *zoom*, *air*, *tour* apod. (viz výše). Pokud vezmeme v úvahu samohláskové realizace [ɔɪ] a [aʊ], jsou v pravopisu vždy zastoupeny právě digrafy (např. *boy* [bɔɪ], *point* [pɔɪnt], *about* [ə'baʊt], *now* [naʊ]). Vyskytují se samozřejmě i další a ve spojitosti s dlouhými samohláskovými zvuky poměrně často (např. *again* [ə'geɪn], *approach* [ə'prəʊtʃ], *been* [bi:n], *say* [seɪ]).

Mluvit můžeme také o oslabených, nepřízvučných samohláskových realizacích. Ačkoliv se hláska [ə] nachází vždy v nepřízvučné slabice, má mnoho variant pravopisu. Nejběžnější je podoba **a** za předpokladu, že se vyskytuje na začátku slova (př. *about* [ə'baʊt], *across* [ə'krɒs]). Další možností je pozice na konci slova následovaná hláskou **r** (např. *after*

[ˈɑːftə], *labour* [ˈleɪbə]). Nicméně ve výslovnosti může být na tzv. schwa redukována téměř jakákoliv grafická podoba samohlásky.

3.1.1 Výslovnost samohláskových grafémů

3.1.1.1. Grafém A

To, zda bude tento grafém vysloven jako krátká nebo dlouhá samohláska, závisí na přízvučnosti (strong x weak), na hláskovém okolí, zejména na přítomnosti souhláskových grafémů za samohláskou (zavřená x otevřená slabika), a na přítomnosti psaného **r**.

Plná výslovnost má pravidelné podoby [æ] jako třeba ve slově *cat* [kæt] (graficky zavřená slabika) a [eɪ] (graficky otevřená slabika) např. ve slově *face* [feɪs].

Pokud se za **a** nachází hláska **r**, má vokál plnou výslovnost v podobě [ɑː] (př. *start* [stɑːt]) nebo [eə] (př. *square* [skweə]). Nabízí se ale i pravidelná krátká výslovnost [æ] (př. *carol* [ˈkærəl]).

Další možností, ovšem méně častou, je plná výslovnost [ɑː] např. ve slovech *father* [ˈfɑːðə], *bath* [bɑːθ], dále [ɒ] např. ve slově *watch* [wɒtʃ] (obzvláště po hlásce **w**) a také podoba [ɔː] např. ve slovech *talk* [tɔːk] (zejména před hláskou **l**, která má „dlouživý účinek“ podobně jako **r**) a *warm* [wɔːm].

Oslabená (nepřízvučná) výslovnost hlásky **a** má podoby [ə] (př. *about* [əˈbaʊt]) nebo [ɪ] (např. *village* [ˈvɪlɪdʒ]).

V příponě **-ally** se **a** obvykle nevyslovuje vůbec (př. *basically* [ˈbeɪsɪkli]). Zajímavé je, že tam, kde se v pravopisu objevuje hláska **a**, výslovnost nikdy není [ʌ].

Grafický vokál **a** bývá také součástí grafických spřežek. Pokud se ve slovech objeví **ai**, **ay**, bude mít výslovnost podobu [eɪ] jako třeba ve slovech *rain* [reɪn] a *day* [deɪ].

Možností je i výslovnost [eə], jestliže je digraf v pozici před hláskou **r** (př. *fair* [feə]).

V některých případech je výslovnost redukována, protože je slabika nepřízvučná. Za těchto okolností vzniká podoba [ə] (např. *curtain* [ˈkɜːtɪn]) a pokud se grafická dvojhlasika vyskytuje na konci slova, pak ještě [ɪ] (př. *Murray* [ˈmʌri]). Existují samozřejmě i výjimky jako např. slova *says* [sez], *said* [sed], *against* [əˈɡenɪst], která se většinou vyslovují s [e].

Druhou skupinou digrafů jsou **au**, **aw**. Výslovnost bývá pravidelná ve formě [ɔ:] a objevuje se ve slovech, jako jsou např. *author* ['ɔ:θə] a *law* [lɔ:].

Další variantou je výslovnost [ɑ:] (př. *laugh* [lɑ:f]) a ve slovech cizího původu to jsou [əʊ] (př. *gauche* [gəʊʃ]), [aʊ] (př. *sauerkraut* ['sauəkraʊt]) a v britské angličtině i [ɒ] (př. *sausage* ['sɒsɪdʒ]).

3.1.1.2 Grafém E

Stejně jako u grafému **a** i zde závisí zvuková realizace na faktorech, jako jsou přízvuchnost, přítomnost psaného **r** a hláskové okolí.

Pravidelná plná výslovnost v přízvuchné zavřené slabice má podobu krátkou [e] (př. *dress* [dres]) a v přízvuchné otevřené slabice dlouhou [i:] (např. *cathedral* [kə'thi:drəl]).

Tam, kde je grafém **e** před **r** v zavřené slabice, má výslovnost podoby [ɜ:] např. ve slově *serve* [sɜ:v], v otevřené přízvuchné slabice [iə] např. ve slově *severe* [sə'viə] a na rozdíl od grafému **a** má **e** svou pravidelnou výslovnost [e] jako třeba ve slově *very* ['veri].

Výslovnost v nepřízvuchné slabice má formy [ɪ] (př. *review* [ri'vju:], někteří mluvčí ve výslovnosti používají [ə]; [rə'vju:]) a [ə] (př. *agent* ['eidʒənt]), zejména ve slovech, v jejichž pravopisu se vyskytují hláskové skupinky **el**, **ence**, **ent**, **er**.

Méně častá je plná výslovnost [ɪ] ve výjimkách, jako jsou *pretty* ['prɪti], *England* ['ɪŋɡlənd], *English* ['ɪŋɡlɪʃ], [eə] např. v přízvuchných podobách příslovčí *where* [weə], *there* [ðeə], [eɪ] ve slovech cizího původu (př. *suede* [sweɪd]) a ve slovech končících na **-eity**, **-eic** (např. *deity* ['deɪti], *nucleic* [nju'kleɪ.ɪk], ačkoliv běžnější je varianta [nju'kli:ɪk]). V britské angličtině se vyskytuje výslovnost [ɑ:] ve slovech, jako jsou *clerk* [klɑ:k], *Derby* ['dɑ:bi] a několik dalších.

Grafém **e** bývá často neartikulován na konci slov, pokud mu předchází konsonant (př. *make* [meɪk], *life* [laɪf], *orange* ['ɒrɪndʒ], *huge* [hju:dʒ] - jedná se o tzv. „mute **e**“ = němé **e**). Funkcí němého **e** je, jak už jsme říkali, označit předchozí slabiku jako graficky otevřenou, což znamená, že samohláska před konsonantem bude dlouhá (př. *make*, *life*), nebo že se hlásky **c** a **g** nebudou vyslovovat jako [k] a [g], dále že se mohou uplatnit oba tyto rysy (př. *huge*, *face* [feɪs]), anebo že se neprojeví ani jeden z nich (př. *collapse* [kə'læps], *twelve* [twelv]).

Ovšem v některých případech se i přes pozici na konci slova po souhlásce objevuje **e** v realizaci zvuku [i] (např. *apostrophe* [ə'pɒstrəfi]).

Podobně jako grafická samohláska **a** je i **e** součástí digrafů. Tím prvním je **ea**, jenž se vyznačuje několika různými způsoby výslovnosti. Nejběžnější je [i:] (př. *tea* [ti:]) a [e] (př. *bread* [bred]). Méně časté realizace jsou [eɪ] (např. *great* [greɪt], *steak* [steɪk], *break* [breɪk]) a [ɪə] (př. *idea* [aɪ'diə]).

V místech, kde je digraf **ea** následován hláskou **r**, bývá pravidelná výslovnost [ɪə] (př. *near* [niə]). Nicméně setkat se můžeme i s méně častými podobami, jako jsou [ɜ:] (např. *early* ['ɜ:li]), [ɑ:] (př. *heart* [hɑ:t]) a [eə] (př. *bear* [beə], *pear* [peə], *swear* [sweə], *tear* [teə] ve významu ,trhat').

Ve slovech, jako jsou *creation* [kri'eɪʃn], *react* [ri'ækt], *area* ['eəriə], se o grafickou dvojhlásku nejedná.

Druhou grafickou spřežkou je **ee**. V tomto případě je výslovnost poměrně pravidelná. Buď jde o samohlásku [i:] jako např. ve slově *tree* [tri:], nebo, pokud se dvojhláska nachází před **r**, je výslovnost [ɪə] (př. *beer* [biə]).

Vyskytují se i výjimky, ve kterých se skupinka **ee** vyslovuje jako [ɪ] (př. v amer. angličtině *been* [bi], někdy i ve slově *Greenwich* ['grɪnɪtʃ], většina britských mluvčích zde ovšem vyslovuje ['grɛnɪtʃ]).

Další variantou jsou grafické dvojhlásky **ei**, **ey**, které mají nejčastější výslovnost [eɪ] (např. *veil* [veɪl], *convey* [kən'veɪ]).

Méně časté jsou podoby výslovnosti [i:] (př. *receive* [rɪ'si:v], *key* [ki:]), potom [aɪ] (př. *height* [haɪt], *eye* [aɪ]) a také [e] (př. *heifer* ['hefə], *Reynolds* ['renɔldz]).

V místech, kde po **ei** následuje **r**, dochází k realizaci zvuků [eə] (např. *their* [ðeə]) a [ɪə] (př. *weird* [wiəd]).

I zde ale najdeme výjimky jako třeba *either*, *neither*, kdy je výslovnost ['aɪðə], ['naɪðə] upřednostňována v britské angličtině a výslovnost ['i:ðər], ['ni:ðər] v americké angličtině.

Grafická dvojhlásky **ei** nebude dvojhláskou např. ve slovech *atheism* ['eɪθi,ɪzəm] nebo *deity* ['deɪti].

Setkat se můžeme i s grafickými spřežkami **eu**, **ew**, které mají pravidelnou výslovnost [ju:] (př. *feudal* ['fju:dəl], *few* [fju:]) nebo [u:] (např. *rheumatism* ['ru:mətɪzəm], *crew* [kru:]).

Výjimečně se objevují také podoby [əʊ] (př. *sew* [səʊ]), dále [ɜ:] (př. ve franc. slovech jako *masseuse* [mæ'sɜ:z]) anebo [ɔɪ] v německých odvozeninách jako je např. *Freudian* ['frɔɪdiən]. Za zmínku stojí i slovo *lieutenant*, jež se v britské angličtině vyslovuje [leɪ'tenənt] a v americké [lu:'tenənt].

V některých případech se za grafickou dvojhláskou **eu** objevuje **r**, pak výslovnost této skupinky vypadá [juə] (př. *Europe* ['juərəp]) a ve slovech původem z francouzštiny může vypadat jako [ɜ:] (např. *masseur* [mæ'sɜ:]).

3.1.1.3 Grafém I

Tato grafická samohláska má pravidelnou plnou výslovnost v zavřených přízvučných slabikách jako [ɪ] (př. *bit* [bɪt]) a [aɪ] v přízvučných otevřených slabikách (př. *time* [taɪm]).

Pokud se za **i** nachází hláska **r**, dostáváme v přízvučných zavřených slabikách plnou dlouhou výslovnost [ɜ:] (např. *firm* [fɜ:m]) nebo [aɪ(ə)] v přízvučných otevřených slabikách (př. *fire* [faɪə], *virus* ['vaɪrəs]). Možností je ale také krátká výslovnost [ɪ] jako např. ve slově *miracle* ['mɪrəkəl].

Méně častá je výslovnost v přízvučné slabice [i:] (př. *machine* [mə'ʃi:n]). Nepřízvučná výslovnost má varianty [ɪ] (např. *rabbit* ['ræbɪt]), [ə] (př. *admiral* ['ædmərəl]; zde může být i slabikotvorné **I**). Když je následujícím zvukem po nepřízvučném **i** další samohláska, výslovnost má podobu [i:] (př. *medium* ['mi:diəm]). V případech, kdy jde o redukci v nepřízvučné slabice, se vokál **i** nerealizuje (př. *special* ['speʃl]).

Vyskytují se také slova, v nichž se **i** nachází až na konci. Pak bude jedna pravidelná podoba plné výslovnosti [aɪ] (např. *hi* [haɪ]) a jedna pravidelná výslovnost v podobě redukovaného neutralizovaného [ɪ] v koncové nepřízvučné pozici (př. *spaghetti* [spə'geti]).

Digraf u samohláskového grafému **i** se vyskytuje pouze jeden – **ie**. Má pravidelnou výslovnost [i:] uprostřed slova (př. *piece* [pi:s]), na konci slova [aɪ] (př. *tie* [taɪ]) a před hláskou **r** [ɪə] (např. *fierce* [fiəs]).

V hláskových skupinkách **-ied**, **-ies** je oslabená, nepřízvučná výslovnost [ɪ] jako třeba ve slově *buried* ['berɪd]. Jak je vidět, přestože u některých slov občas dochází ke změně pravopisu z **y** na **ie**, koncové **y** nemá vliv na změnu výslovnosti.

Za zmínku stojí i výjimky, jako jsou slova *friend* [frend] a *sieve* [siv], ale také obvyklá výslovnost slova *handkerchief* ['hæŋkətʃɪf]. Ve slovech *science* ['saɪəns], *society* [sə'saɪəti], *acquiesce* [ækwi'es], *happiest* ['hæpiɪst] apod. se nejedná o dvojhlásku **ie**.

3.1.1.4 Grafém O

I zde, stejně jako u předchozích grafických vokálů, ovlivňují výslovnost stejné faktory: přízvučnost či nepřízvučnost slabiky, její grafická zavřenost či otevřenost, a přítomnost nebo nepřítomnost následujícího grafému **r**.

Základní podoby plné výslovnosti jsou krátké [ɒ] v přízvučných zavřených slabikách (př. *lot* [lɒt], *cross* [krɒs]) a dlouhé [əʊ] v přízvučných otevřených slabikách (např. *nose* [nəʊz]).

Méně frekventované jsou podoby [ʌ] jako např. ve slově *come* [kʌm] (obzvláště před hláskami **m**, **n**, **v**, **th**), dále [u:] (př. *move* [mu:v]), a [ʊ] (např. *woman* ['wʊmən], zde ale pozor na množné číslo *women* ['wɪmɪn]).

Pokud se v pravopisu vyskytne skupinka **or**, výslovnost bude mít dlouhou podobu [ɔ:] (př. *north* [nɔ:θ]), nebo krátkou [ɒ] (např. *moral* ['mɒrəl]).

Méně časté jsou realizace [ɜ:] jako třeba ve slově *work* [wɜ:k] (zejména po hlásce **w**) a [ʌ] (např. *worry* ['wʌri]). Redukovaná výslovnost tohoto grafického vokálu je [ə] (př. *method* ['meθəd], *Oxford* ['ɒksfəd]). V počátečních nepřízvučných slabikách máme obvykle dvě možnosti artikulace [əʊ] a [ə] (např. *phonetics* [fəʊ'netiks] a [fə'netiks]), kdy je první z těchto možností spojována s pečlivou mluvou nebo neznámými slovy, což se odráží jen v malém užívání této varianty, a druhá je brána jako běžné každodenní slovo.

Co se týče digrafů, grafický vokál **o** se vyskytuje hned v několika. Prvním je **oa**, který má pravidelnou výslovnost [əʊ] (např. *road* [rəʊd]) a [ɔ:] před grafémem **r** (př. *board* [bɔ:d]). Výjimku z pravidla tvoří např. slova *broad* [brɔ:d] nebo *cupboard* ['kʌbəd].

Grafická samohlásková skupinka **oa** není dvojhláskou ve slovech *oasis* [əʊ'eɪsɪs], *coalescence* [kəʊə'lesəns] apod.

Druhým případem je **oe**, jež má pravidelnou výslovnost [əʊ] (př. *toe* [təʊ]). Mezi výjimky lze zařadit [u:] (např. *shoe* [ʃu:]), [ʌ] (př. *does* [dʌz]) a také [i:] třeba ve slově *phoenix* ['fi:niks].

Pokud se **oa** vyskytuje ve slovech, jako jsou *poem* ['pəʊɪm], *Noel* ['nəʊəl] atd., nejde v tomto případě o grafickou spřežku.

Další skupinkou jsou grafické spřežky **oi**, **oy**, které mají následující pravidelnou výslovnost [ɔɪ] (př. *noise* [nɔɪz], *boy* [bɔɪ]). Ve slovech francouzského původu bývá častá zvuková podoba [wɑɪ] (např. *patois* ['pætwaɪ]). V některých případech je výslovnost redukována do zvuku [ə] jako např. ve slově *tortoise* ['tɔ:təs]. Najdeme samozřejmě i výjimky, jako jsou např. *choir* ['kwaɪə] nebo *buoy* [bɔɪ]. O digraf se nejedná ve slovech *coincidence* [kəʊ'ɪn'sɪdən's] a *soloist* ['səʊləʊɪst].

Poměrně zajímavá je i grafická dvojhláska **oo**, u které najdeme pravidelnou výslovnost buď [u:] (př. *food* [fu:d]), nebo [ʊ] (např. *good* [ɡʊd]). Nedá se říct, že by existovalo nějaké pravidlo, ačkoliv [ʊ] je běžnější před hláskou **k** (př. *book* [bʊk]). U některých slov (př. *room*) se můžeme setkat jak s výslovností dlouhou [ru:m], tak s krátkou [rʊm].

Grafická dvojhláska **oo** se zvukově realizuje, i když méně často, také ve formě [ʌ] např. ve slově *blood* [blʌd] nebo *flood* [flʌd]. I zde pochopitelně najdeme výjimku, kterou je např. slovo *brooch* [brəʊtʃ].

Tam, kde se v pravopisu setkáme se skupinkou **oor**, je výslovnost [ɔɪ] (př. *door* [dɔɪ]) a [ʊə] (př. *moor* [mʊə]).

Grafickou spřežku **oo** neřadíme mezi digrafy, pokud se objevuje ve slovech, jako jsou *zoology* [zəʊ'ɒlədʒi] nebo *cooperate* [kəʊ'ɒpreɪt].

Poslední skupinkou jsou digrafy **ou**, **ow**, jež mají pravidelnou výslovnost [aʊ] (např. *round* [raʊnd], *cow* [kaʊ]).

Méně časté jsou zvukové realizace [əʊ] (př. *soul* [səʊl], *own* [əʊn]), [ʌ] (př. *touch* [tʌtʃ]) a [u:] např. ve slově *group* [ɡru:p]. Jako výjimky lze uvést *could* [kʊd], *should* [ʃʊd], *would* [wʊd].

V pravopisu se také můžeme setkat se skupinkou **ough**, která má velké množství variant výslovnosti. Jedná se o [ɔɪ] (př. *thought* [θɔ:t]), [u:] (př. *through* [θru:]), [aʊ] (např. *bough* [baʊ]), dále [əʊ] (př. *though* [ðəʊ]), [ʌf] např. ve slově *rough* [rʌf], [ɒf] (př. *cough* [kɒf]) a [ə] (př. *thorough* ['θʌrə]).

Téměř stejně početná co do podob výslovnosti je i skupinka **our**, jež má realizace [aʊ ə] (př. *flour* ['flaʊə]), [ɔ:] (např. *four* [fɔ:]), [ɜ:] (např. *journey* ['dʒɜ:ni]), [ʌ] (př. *courage* ['kʌrɪdʒ]) a [ʊə] třeba ve slově *tourist* ['tuərist] (dnes často i ['tɔ:rist]).

3.1.1.5 Grafém U

Tato grafická samohláska má dvě zvukové realizace [ʌ] v přízvučné zavřené slabice (př. *cup* [kʌp]) a [ju:] v přízvučné otevřené slabice (př. *music* ['mju:zɪk]), které bychom mohli označit jako plnou pravidelnou výslovnost, a jednu méně častou v přízvučné zavřené slabice [ʊ] (např. *push* [puʃ]), jež se vyskytuje zejména před **sh, l**.

Skupinka **ur** nám nabízí v přízvučné zavřené slabice výslovnost dlouhou [ɜ:] (př. *turn* [tɜ:n]), [juə] v přízvučné otevřené slabice (např. *pure* [pjʊə], ačkoliv v britské angličtině bývá [ʊə] často nahrazováno [ɔ:], z čehož vyplývá např. *sure* [ʃʊə], [ʃɔ:]), dále výslovnost krátkou [ʌ] např. ve slově *hurry* ['hʌri].

V případech, kdy očekáváme výslovnost [ju:], [juə] a [jʊ], hláska [j] se ztrácí, pokud je v pozici za souhláskovými zvuky [tʃ], [dʒ], [ʃ], [r], [j] jako třeba ve slovech *jury* ['dʒʊəri] nebo *rude* [ru:d]. Dále odpadává v případech, že následuje po zvukových realizacích [l], [θ], [s], [z]. Tento jev platí v britské angličtině jen někdy, kdežto v americké angličtině platí vždy (př. *assume* [ə's(j)u:m] || [ə'su:m]). Dalším případem, kdy [j] z výslovnosti mizí, je, když následuje po [t], [d], [n]. Toto lze obvykle pozorovat v americké angličtině, v britské angličtině nikoliv (př. *tune* [tju:n] || [tu:n]). Slova, jako jsou *busy* ['bɪzi], *business* ['bɪznəs] a *bury* ['beri] řadíme mezi výjimky.

Dostáváme se k redukované výslovnosti samohláskového grafému **u**. Ta má podoby [jʊ] (např. *stimulus* ['stimjʊləs]), [ə] (př. *album* ['ælbəm], *Arthur* ['ɑ:θə]) a [jə] (př. *failure* ['feɪljə]), kdy v zakončení **-ure** bývá samohláska obvykle redukována na [ə]. Zajímavá jsou i např. slova *minute* ['mɪnɪt] a *lettuce* ['letɪs], v nichž se v britské angličtině objevuje spíše zvuková realizace [ɪ] než [ə].

Grafický vokál **u** je také součástí šesti grafických dvojhlásek, z nichž o třech už byla řeč výše. Ze zbývajících tří se nejprve podíváme na dvojhlásku **ue**. Ta má své pravidelné výslovnostní podoby [ju:] (např. *cue* [kju:]) a [u:] (př. *blue* [blu:]). Za digraf se skupinka **ue** nedá považovat ve slovech *duet* [dju'et], *cruel* ['kru:əl] a *pursuer* [pə'sju:ə].

Druhým typem je **ui**. Zde můžeme mluvit o pravidelných výslovnostních variantách [ju:] (např. *nuisance* ['nju:səns]) a [u:] (př. *fruit* [fru:t]). Poněkud méně časté jsou podoby [ɪ] (př. *build* [bɪld]), [aɪ] (př. *guide* [gaɪd]) a [ɪ] || [ə] (např. *biscuit* ['bɪskɪt] || ['bɪskət] pokud jde o redukovanou výslovnost v nepřízvučné slabice). Výjimkou by bylo slovo *suite* [swi:t].

Skupinka **ui** není dvojhlasikou ve slovech, jako jsou např. *fluid* ['flu:ɪd] a *tuition* [tju:'ɪʃn].

Jen v ojedinělých případech se vyskytuje třetí typ dvojgrafému **uy**. Pokud se vyskytne, pak má pravidelnou výslovnost [aɪ] jako třeba ve slově *buy* [baɪ].

3.1.1.6 Grafém Y

U této grafické polosamohlásky mnoho možností výslovnosti nenajdeme. Pokud stojí na začátku slova nebo slabiky, její zvuková realizace odpovídá souhlásce [j] (např. *yet* [jet], *beyond* [br'jɒnd]). V ostatních pozicích slova či slabiky koresponduje výslovnost **y** s výslovností **i**. Například krátké [ɪ] v přízvučně zavřené slabice ve slově *crystal* ['krɪstəl], dlouhé [aɪ] v přízvučně otevřené slabice ve slově *type* [taɪp] anebo oslabené (redukované) [ɪ] ve slově *happy* ['hæpi]. Hlávka **y** je také součástí grafických spřežek **ay**, **ey**, **oy**, **uy**, o těch už jsme ale mluvili u předchozích samohlásek.

3.2 Konsonanty

Mluvíme-li o artikulaci, myslíme tím produkci zvuků mluveného jazyka (hlásek) za užití artikulačních orgánů tak, abychom pozměnili proud vzduchu, který proudí z plic. Konsonantické fonémy klasifikujeme podle místa a způsobu artikulace a znělosti (případně komplementární kategorie energetické náročnosti).

Z hlediska místa dělíme anglické souhláskové fonémy následovně:

[p], [b], [m] – **obouretné (bilabiální)** – vyslovují se tedy pomocí horního i dolního rtu

[f], [v] – **retozubné** – vyslovují se pomocí dolního rtu a horních zubů

[θ], [ð] – **dentální** – výslovnost se realizuje opřenou špičkou jazyka o horní zuby

[t], [d], [n], [l], [s], [z] – **alveolární** – vyslovují se pomocí jazyka opřeného o alveolární hřbet (zubodásňový výstupek)

[r] - **post-alveoláry** – vyslovuje se pomocí zvednuté špičky jazyka k zadní části alveolárního hřbetu

[ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ] - **palato-alveoláry** – vyslovují se způsobem, kdy se jazyk posunuje dozadu proti alveolárnímu hřbetu a tvrdému patru; obvykle doprovázeno zaokrouhlením rtů

[j] - **palatály** – výslovnost pomocí zvednuté přední části jazyka o tvrdé patro

[k], [g], [ŋ] - **veláry** – výslovnost pomocí zadní části jazyka o měkké patro

[w] - **labioveláry** – výslovnost pomocí zvednuté zadní části jazyka proti měkkému patru a zaokrouhlení rtů (někdy bývá tato hláska označována za bilabiální, viz Crystal, 2003, 243)

[h], [ʔ] - **glotály** – tzv. ráz je zvuk, který se tvoří přímo v hlasivkách, hláska [h] se tvoří, jestliže je měkké patro zvednuté, výdechový proud vzduchu z plic vytváří slyšitelnou frikci tím, jak proudí otevřenou hlasivkovou štěrbinou, a rezonuje skrze artikulační trakt. Kvalita je ovlivňována hlavně polohou jazyka očekávajícího následující samohlásku. Konsonant [h] je neznělý s jistými známkami znělosti za předpokladu, že je obklopen samohláskami (*aha*).

Z hlediska způsobu artikulace dělíme anglické souhláskové fonémy:

[p], [t], [k], [b], [d], [g] - **plozivy** – při artikulaci se nejdříve vytvoří úplná překážka, která zabraňuje výdechovému proudu vzduchu uniknout

[f], [v], [θ], [ð], [s], [z], [ʃ], [ʒ], [h] - **frikativy** – artikulační orgány se k sobě přiblíží natolik, že je pohyb výdechového proudu vzduchu slyšitelný (Crystal, 2003, 243), dochází k produkci třecího šumu, tzv. frikci

[tʃ], [dʒ], - **afrikáty** – na rozdíl od frikativ se zde nejdříve vytvoří překážka a až poté dochází ke zúžení úst

[m], [n], [ŋ] - **nazály** – v ústní dutině vzniká kompletní překážka, přičemž výdechový proud vzduchu se uvolňuje nosní dutinou

[l] - **laterála** – výdechový proud vzduchu prochází přes boky jazyka a špička jazyka se dotýká horní části ústní dutiny (Wells, 2000, 44)

[r], [j], [w] - **aproximanty** nebo **polosamohlásky** – tvoří se jako samohláskové fonémy, ale mají funkci souhlásek, protože nejsou slabičné (Wells, 2000, 44), kromě [r], které je obvykle označováno jako aproximant bez frikce, přičemž se zvuk objevuje mezi samohláskami, např. *very, sorry, hurry*. (Jones, 1991, 20)

Plozivy, frikativy a afrikáty se nazývají obstruenty. Nazály a polosamohlásky jsou sonory. Polosamohlásky se obvykle nazývají aproximanty, tzn. výdechový proud vzduchu prochází volně bez kmitů ústní dutinou.

3.2.1 Výslovnost souhláskových grafémů

3.2.1.1 Grafém B

Grafická hláska **b** má pravidelnou výslovnost [b] jako třeba ve slově *baby* ['beɪbi]. Pokud se v pravopisu slova vyskytuje zdvojené **bb**, je výslovnost opět [b] (např. *shabby* ['ʃæbi]). Setkat se ale můžeme i s případy, kdy se **b** nevyslovuje. Jde o to, jakou pozici má ve slově. První možností je pozice před grafickou hláskou **t** (př. *debt* [det], *doubt* [daʊt], *subtle* ['sʌtʰl]). Druhou možností je pak pozice za grafickou souhláskou **m**, a to na konci slova nebo kmene. Podmínkou pro oba případy ale je, že se grafémy nachází ve stejné slabice. (př. *climb* [klaɪm], *lamb* [læm], *thumb* [θʌm], *bomber* ['bɒmə]).

3.2.1.2 Grafém C

Výslovnost tohoto souhláskového grafému má nejčastější realizace [k] (např. *cut* [kʌt]) a [s] (př. *nice* [naɪs]), o něco méně častá je forma [ʃ] (př. *ocean* ['əʊʃən]). Pravidelná výslovnost [k] nastává, pokud je **c** na konci slova (př. *basic* ['beɪsɪk]), pokud za ním následují grafické samohlásky **a**, **o**, **u** (např. *camp* [kæmp], *copy* ['kɒpi], *curl* [kɜ:l]) anebo pokud za ním stojí další grafická souhláska (př. *cry* [kraɪ]). Pravidelná výslovnost [s] se objeví, když se za souhláskovým grafémem **c** vyskytnou grafické samohlásky **e**, **i**, **y** (př. *central* ['sentrəl], *city* ['sɪti], *cycle* ['saɪkʰl], *face* [feɪs]).

Pokud je **c** na konci přízvukné slabiky následováno grafickým vokálem **e** nebo **i** a ještě další grafickou samohláskou, výslovnost bude [ʃ] (př. *precious* ['preʃəs], *special* ['speʃəl], *musician* [mju'zɪʃən]). V těchto případech mívají **e** a **i** redukovanou výslovnost [ə]. Jestliže se ale přízvuk ve slově přesune na grafickou samohlásku po **e** nebo **i**, výslovnost je [i] (např. *speciality* [ˌspeʃi'æləti]). Existuje i alternativa s výslovností [s] (př. *appreciate* [ə'pri:ʃiət], [ə'pri:sɪət], *oceanic* [ˌəʊʃi'ænɪk], [ˌəʊsi'ænɪk]) a tam, kde by bylo ve stejném slově další [ʃ], mnoho mluvčích upřednostňuje právě výslovnost [s] (př. *pronunciation* [prəˌnʌn'tsi'eɪʃən]).

V místech, kde se v pravopisu vyskytuje **cc**, bude ve většině případech výslovnost [k] (př. *account* [ə'kaunt]), ale pokud za **cc** bude grafická samohláska **e**, **i** nebo **y**, výslovnost bude [ks] (př. *accept* [ək'sept]). Souhlásková skupinka **sc** má tři možnosti zvukové realizace. Zaprvé je to [sk] (př. *describe* [dɪ'skraɪb]), zadruhé je to [s] za předpokladu, že je skupinka **sc** opět následována samohláskovým grafémem **e**, **i** nebo **y** (např. *scent* [sent], *disciple* [dɪ'saɪpəl]) a zatřetí to je výslovnost [ʃ]. Zde ale platí pravidlo, kdy se musí jednat o pozici na konci přízvukné slabiky, která je následována grafickým vokálem **i** a ještě jednou další grafickou samohláskou (př. *luscious* ['lʌʃəs]). Grafická hláska **c** se nebude vyslovovat ve výjimkách, jako jsou např. slova *muscle* ['mʌsəl], *indict* [ɪn'daɪt] a *Connecticut* [kə'netɪkət].

Podobně jako u vokálů se i u konsonantů objevují digrafy. Tím prvním je **ch**, který má jednu z pravidelných výslovností [tʃ] (př. *chip* [tʃɪp]). Tato realizace se objevuje u tradičních slov, jako jsou *cheese* [tʃi:z], *chain* [tʃeɪn] nebo *coach* [kəʊtʃ]. V pravopisu ji někdy můžeme najít zaznamenanou grafémem **t** (př. *question* ['kwɛstʃən]) nebo (u slov z italštiny) **c** (př. *cello* ['tʃeləʊ]).

Druhou pravidelnou výslovností grafické spřežky **ch** je [ʃ] (např. *machine* [mə'ʃi:n]). Charakteristická bývá u nedávno přejatých slov z francouzštiny jako třeba *champagne* [ʃæm'peɪn], *parachute* ['pærəʃu:t]. Objevit se může také výslovnost [ntʃ], respektive [nʃ] (což je méně obvyklá možnost) na konci slabiky (př. *lunch* [lʌntʃ]).

Třetí variantou zvukové realizace je [k] (př. *chemistry* ['kemɪstri]). V místech, kde za **ch** následuje v psané podobě souhláskový grafém, je výslovnost vždy [k] (např. *Christmas* ['krɪsməs], *technical* ['tekɪkəl]). Tato výslovnost se vyskytuje i u slov řeckého původu (př. *chaos* ['keɪɒs], *monarch* ['mɒnək]). Pokud digrafu **ch** předchází grafický konsonant **s**, bude výslovnost obvykle také [k] (př. *school* [sku:l]). Ojediněle se může vyskytnout trigraf **sch** a výslovnost bude [ʃ], což platí u slov z němčiny, některých vlastních jmen a u slova *schedule* ['ʃedju:l]; pokud mluvíme o tradiční britské výslovnosti.

Posledními dvěma možnostmi zvukové realizace grafické spřežky **ch** jsou [dʒ] (př. *sandwich* ['sænwɪdʒ] plus některé britské místní názvy končící na -ich) a [x] u slov z cizích jazyků (skotská varianta angličtiny), př. *loch* [lɒx], výslovnost [lɒk] se vyskytuje v anglicizované podobě. U některých slov se **ch** nevyslovuje (např. *yacht* [jɒt]).

Druhým digrafem je **ck**, u kterého je výslovnost vždy [k] (př. *back* [bæk], *acknowledge* [ək'nɒlɪdʒ]).

3.2.1.3 Grafém D

Výslovnost tohoto grafému je obvykle [d] (např. *dead* [ded]), pokud se objeví ve formě **dd**, bude výslovnost opět [d] (př. *middle* ['mɪdʒl]). Setkat se můžeme i s výslovností [dʒ] jako třeba ve slovech *gradual* ['grædʒuəl] nebo *procedure* [prə'si:dʒə]. Tento jev je typický pro asimilaci a vyskytuje se pouze tam, kde je pravopis **du** (obvykle pokud je **u** v podobě nepřízvučné samohlásky). Hlávka **d** se většinou nevyslovuje ve slovech *sandwich* ['sænwɪdʒ] a *Wednesday* ['wenzdeɪ].

3.2.1.4 Grafém F

Grafická hlávka **f** se bude běžně vyslovovat [f], ať už se v pravopisu objeví jako **f** (př. *fifty* ['fɪfti]) nebo **ff** (př. *stiff* [stɪf]). Zvuková realizace [f] se v psané podobě může vyskytnout také ve formách **ph** (např. *photograph* ['fəʊtəgrɑ:f]) a (příležitostně) **gh** (př. *rough* [rʌf]). Ve výjimečných případech je **f** vyslovováno zněle [v] (např. *a piece of wood* [ə ,pi:s əv 'wʊd]). Někdy se nevyslovuje vůbec (př. *halfpenny* ['heɪpni]).

3.2.1.5 Grafém G

Tam, kde je v pravopisu **g**, máme obvykle na výběr ze dvou možností výslovnosti. Jednak je to [g] (př. *gas* [gæs], „hard G“), jednak [dʒ] (např. *gentle* ['dʒentl], „soft G“). V některých situacích můžeme narazit i na výslovnost [ʒ] (př. *garage* ['gæra:ʒ] v britské angličtině, [gə'ra:ʒ] v americké angličtině). Tzv. „hard G“ je obvyklou zvukovou realizací souhláskového grafému **g**, kdežto tzv. „soft G“, tedy [dʒ], a [ʒ] najdeme ve slovech, ve kterých je **g** následováno grafickými samohláskami **e**, **i** nebo **y**; jedná se hlavně o slova francouzského a latinského původu. Proto na jedné straně máme *get* [get], *give* [gɪv], ale na druhé *general* ['dʒenrəl], *ginger* ['dʒɪndʒə]. Zcela výjimečně se může výslovnost [dʒ] objevit i před jinými grafickými samohláskami než **e**, **i**, **y**, např. *gaol* [dʒeɪl], *margarine* [ma:dʒə'reɪn].

V místech, kde se v psané podobě vyskytuje digraf **dg** před grafémy **e, i, y**, bude výslovnost vždy [dʒ], např. *edge* [edʒ]. Pokud se v pravopisu objeví zdvojené **gg**, bude zvuková realizace tohoto grafému opět [g] (např. *egg* [eg]). Příležitostně se můžeme setkat také s výslovností [dʒ] jako třeba ve slově *exaggerate* [ɪgˈzædʒəreɪt]. Zajímavá je výslovnost u slova *suggest*, které se v britské angličtině vyslovuje [səˈdʒest], ale v americké [səgˈdʒest].

Pokud se grafická hláska **g** vyskytne před souhláskovými grafémy **m** nebo **n** a bude v pozici na začátku slova nebo kmene (nebo na jejich konci), vyslovovat se nebude (př. *gnat* [næt], *sign* [saɪn], *phlegm* [flem], *foreigner* [ˈfɔːrənə]). Zvuková realizace [g] někdy odpovídá psaným podobám, jako jsou **gh** (např. *ghost* [gəʊst]) nebo **gu** (př. *guess* [ges]).

Souhláskový grafém **g** se objevuje v grafických spřežkách **gh, gu** a **ng** (viz „n“). Digraf **gh** se vyznačuje několika zvukovými realizacemi; jde o [g] (např. *ghost* [gəʊst]), [f] (př. *rough* [rʌf]) anebo se nevyslovuje vůbec (zejména po grafické samohlásce **i** a někdy i po dalších) – např. *high* [haɪ], *eight* [eɪt], *daughter* [ˈdɔːtə].

Druhou grafickou spřežkou je **gu**, jež má výslovnost [g] (př. *guess* [ges], *vague* [veɪg]) a [gw] (např. *language* [ˈlæŋɡwɪdʒ]). Obecně se dá říci, že zvuková realizace [g] se bude vyskytovat na začátku slov a na konci slov před „němým **e**“ a zvuková realizace [gw] bude mít pozici uprostřed slova. Nicméně většina případů s psanou formou **gu** nejsou digrafy (např. *gun* [ɡʌn], *regular* [ˈregjʊlə], *argue* [ˈɑːɡjuː]).

3.2.1.6 Grafém H

Souhláskový grafém **h** bude mít pravidelnou výslovnost [h] jako třeba ve slově *house* [haʊs]. Může být ale i součástí grafických spřežek: **ch, gh** (viz výše), **ph, rh, sh, th, wh**. Tato zvuková realizace se vyskytuje pouze v počáteční pozici slabiky před samohláskou. V některých nářečích bývá vynechávána a také brána jako hlavní znak nevzdělané mluvy.

U digrafu **ph** bývá pravidelná výslovnost [f] (př. *photograph* [ˈfəʊtəɡraːf]). Výjimečně se vyskytují slova, u kterých bude výslovnost digrafu **ph** odlišná. První možností je zvuková realizace [p] (př. *shepherd* [ˈʃepəd], *Clapham* [ˈklæpəm]; u těchto slov bylo **h** původně částí přípony, tím pádem se nevyslovovalo). Druhou možností je výslovnost [v] (př. *Stephen* [ˈstiːvən], plus starší výslovnost slova *nephew* [ˈnevjuː]).

Grafická spřežka **rh** nebo její zdvojená forma **rrh** má svou pravidelnou výslovnost stejnou jako souhláskový grafém **r**, tedy [r] (př. *rhythm* ['rɪðəm], *rhapsody* ['ræpsədi]), nebo se nevyslovuje vůbec (např. *catarrh* [kə'ta:]).

Digraf **sh** má pravidelnou výslovnost [ʃ] např. ve slovech *sheep* [ʃi:p] nebo *fish* [fɪʃ]. O digrafu **sh** nemůžeme mluvit v případě, jako je např. *mishap* ['mɪʃəp]. U některých vlastních jmen došlo ve výslovnosti ke změně, díky které se skupinka **sh** stala digrafem (př. *Lewisham* – původně *Lewis* ['lu:ɪs] plus *ham* [hæm], ale nyní ['lu:ɪʃəm]). (Wells, 2000, 666)

Digraf **th** má tři pravidelné zvukové realizace. První je [θ] (např. *thick* [θɪk]), jež se vyskytuje na začátku slov, která neplní funkci gramatických slov, tedy např. určitého členu, zájmen, spojek ani příslovcí (př. *three* [θri:], *thing* [θɪŋ], *thread* [θred]). Tuto výslovnost můžeme najít i v pozici uprostřed slova za předpokladu, že **th** není na konci kmene. Jde o slovní zásobu řeckého a latinského původu (př. *method* ['meθəd], *author* ['ɔ:θə], *ether* ['i:θə]). Svou obvyklou výslovnost [θ] má **th** i na konci slova nebo kmene (př. *breath* [breθ], *truth* [tru:θ]).

Druhou zvukovou realizací grafické spřežky **th** je [ð] (např. *mother* ['mʌðə]). Pokud jde o pozici na začátku slova, jedná se o slova gramatická, zahrnující určitý člen, zájmena, příslovce a spojky (př. *this* [ðɪs], *they* [ðeɪ], *though* [ðəʊ], *thus* [ðʌs]). Zvuková realizace [ð] se samozřejmě vyskytuje i uprostřed slova stejně jako [θ] za předpokladu, že **th** není v psané podobě na konci kmene. Zde se jedná o slova germánského původu – např. *father* ['fa:ðə], *together* [tə'geðə], *heathen* ['hi:ðən]. Třetí pozicí je konec slova nebo kmene (př. *smooth* [smu:ð], *with* [wɪð], v americké angličtině je upřednostňováno [wɪθ]). Výslovnost [ð] se objevuje také u slov, u kterých je za **th** zvukově nerealizovaný samohláskový grafém **e** (např. *breathe* [bri:ð]), anebo u slov, u nichž se změnila slovnědruhovátost (př. *soothing* ['su:ðɪŋ]). Některé slovní kmeny prošly výslovnostní změnou, resp. došlo k výměně zvukové realizace [θ] za [ð] jednak při tvoření plurálu, což samotnou výslovnost usnadňuje (př. *mouth* [mauθ] – *mouths* [mauðz]), jednak při napojování přípon **-ern** a **-erly** (např. *northern* ['nɔ:ðən], *southerly* ['sʌðəli]) a konečně při změně slovního druhu ze substantiva na sloveso (př. *to mouth* [mauð]).

Poslední zvukovou realizací digrafu **th** je [t] (např. *Thomas* ['tɒməs]), jež se objevuje u slova *thyme* [taɪm] a u některých vlastních jmen, jako jsou *Chatham* ['tʃætəm], *Streatham*

[ˈstretəm], *Thames* [tɛmz]. Tento digraf se u některých slov nevyslovuje, jde např. o *asthma* [ˈæsmə], *isthmus* [ˈɪsməs], a u některých slov ho nelze považovat za digraf (př. *hothouse* [ˈhɒthaus], *apartheid* [əˈpɑːtheit]).

Grafická spřežka **wh** má ve většině případech výslovnost [w] nebo [hw], což se odvíjí od regionálních, sociálních a stylistických faktorů. V Received Pronunciation i v dalších nářečích anglické oblasti (stejně tak v australské angličtině) je zvuková realizace tohoto digrafu [w] (např. *white* [waɪt]). Na druhou stranu v americké angličtině, kde je následující zvuková realizace obvyklá, a ve skotské nebo irské angličtině, kde se vyskytuje vždy, uslyšíme [hw] (př. *white* [hwaɪt]). V Anglii a Austrálii je výslovnost [hw] považována za „lepší“, proto ji někteří mluvčí používají v promluvách formálního charakteru. Ojediněle se můžeme setkat i s výslovností [h] jako např. ve slovech *whole* [həʊl] a *who* [huː].

Samostatný grafém **h** nebude mít v několika případech žádnou zvukovou realizaci. Jedná se o pozici na začátku slov, jako jsou *heir* [eə], *honest* [ˈɒnɪst], *hono(u)r* [ˈɒnə], *hour* [ˈaʊə] a jejich odvozeniny. Ještě jeden případ se vyskytuje pouze v americké angličtině, a to je *herb* [ɜːb]. Další možností je pozice na konci slova za grafickou samohláskou – *oh* [əʊ], *hurrah* [həˈrɑː], a na začátku nepřízvučné slabiky, jako jsou redukované formy *he* [i], *her* [ɜː] ([ə]), *him* [ɪm], *his* [ɪz], *has* [əz] ([z], [s]), *have* [əv] ([v]), dále ve slovech *annihilate* [əˈnaɪəleɪt], *vehicle* [ˈviːɪkl̩] a někdy také ve slovech *hotel* [əʊˈtel], *historic* [ɪˈstɒrɪk]. (Wells, 2000, 343) U dvou posledních slov se jedná o jistou variabilitu v užívání v počáteční pozici nepřízvučné slabiky, kdy se v psané formě můžeme vedle dvou výslovnostních podob setkat se dvěma grafickými podobami neurčitěho členu (*an hotel* x *a hotel*).

3.2.1.7 Grafém J

U tohoto grafému je pravidelná výslovnost [dʒ] (např. *jump* [dʒʌmp]). Ojediněle se setkáme také se zvukovými realizacemi [ʒ] (př. *jabot* [ˈʒæbɔʊ]) a [j] (př. *hallelujah* [ˌhæliˈluːjə]), které jsou typické pro cizí slova. Výslovnost mívá i grafické podoby **dg**, př. *hedge* [hedʒ], nebo **g**, např. *large* [laːdʒ].

3.2.1.8 Grafém K

Tento souhláskový grafém má pravidelnou výslovnost [k] (př. *kind* [kaɪnd]), pokud je součástí digrafu **ck**, má výslovnost opět [k] (př. *back* [bæk]). Grafická hláska **k** se nevyslovuje na začátku slov, jestliže za ní následuje grafém **n**, př. *knee* [ni:]. Zvuková realizace [k] má pravopisné podoby **c** (př. *cat* [kæt]), **ck** (př. *back* [bæk]), dále **cc** (např. *account* [ə'kaʊnt]) a v neposlední řadě také **qu** (př. *queue* [kju:]).

3.2.1.9 Grafém L

Zde je pravidelnou výslovností [l], např. ve slově *little* ['lɪtl̩]. Objevit se může i ve formě **ll**, nicméně výslovnost zůstává stejná, tedy [l]. Grafém **l** nebude mít v některých slovech žádnou zvukovou realizaci, obzvláště pokud se nachází v pozici mezi grafémy **a** a **f** (např. *half* [hɑ:f]), mezi **a** a **k** (př. *talk* [tɔ:k]) nebo mezi **a** a **m** (př. *salmon* ['sæmən]). Za povšimnutí stojí i slovesa *could* [kʊd], *should* [ʃʊd], *would* [wʊd].

3.2.1.10 Grafém M

Tento souhláskový grafém má pravidelnou výslovnost [m], ať už jde o jednoduché **m** (např. *medium* ['mi:diəm]), nebo zdvojené **mm** (př. *hammer* ['hæmə]).

3.2.1.11 Grafém N

Grafém **n** má pravidelnou výslovnost [n] (př. *nation* ['neɪʃn]) nebo [ŋ] (např. *think* [θɪŋk]). Zvuková realizace [n] se objevuje ve všech slovech kromě těch, ve kterých je **n** v pozici před vyslovovaným [k] (v psané podobě odpovídá **c**, **k**, **q**, **x**) anebo tam, kde je **n** součástí digrafu **ng** (např. *net* [net], *fan* [fæn], *unit* ['ju:nɪt], *enter* ['entə] x *uncle* ['ʌŋkəl], *anger* ['æŋgə], *thanks* [θæŋks], *conquer* ['kɒŋkə], *anxious* ['æŋkʃəs], *wing* [wɪŋ]). Pokud se v pravopisu objeví **nn**, zvuková realizace bude opět [n] (př. *funny* ['fʌni]). Grafická souhláska **n** se nebude vyslovovat, pokud se ve slově nachází za grafémem **m** ve stejné slabice (př. *column* ['kɒləm], *condemned* [kən'demnd] x *hymnal* ['hɪmnəl]).

Jak již bylo řečeno, grafém **n** je také součástí digrafu **ng**. Ten má hned tři typy výslovnosti: [ŋ] – př. *singing* ['sɪŋɪŋ], [ŋg] – *angle* ['æŋgəl], [ndʒ] – *strange* [streɪndʒ]. V místech, kde je grafická spřežka **ng** na konci slova (nebo kmenu), je výslovnost [ŋ] (př.

hang [hæŋ], *singer* ['sɪŋə], *strongly* ['strɒŋli]; přestože je v této pozici v Received Pronunciation a v americké angličtině výslovnostním standardem [ŋ], někteří rodilí mluvčí používají [ŋɡ]).

Dalším typem výslovnosti je [ŋɡ], kdy se digraf **ng** objevuje uprostřed slov, ale ne na konci slova nebo kmene (např. *hungry* ['hʌŋɡri], *finger* ['fɪŋɡə], *single* ['sɪŋɡl]). Posledním typem zvukové realizace je [ndʒ]. Narazíme na ni u slov, ve kterých se grafická hlásková skupinka **nge** objevuje na konci slova (př. *challenge* ['tʃælɪndʒ]), a někdy také u slov v pozici před grafickými samohláskami **e, i, y** (př. *danger* ['deɪndʒə]).

Tři typy výslovnosti odpovídající v psané podobě digrafu **ng** vypadají tedy následovně:

<i>singer</i> ['sɪŋə]	<i>finger</i> ['fɪŋɡə]	<i>ginger</i> ['dʒɪŋdʒə]
<i>hanger</i> ['hæŋɡə]	<i>anger</i> ['æŋɡə]	<i>danger</i> ['deɪndʒə]

Pokud narazíme na případy, kdy je **n** součástí předpony a grafém **g** součástí kmene, neutvoří spolu digraf **ng**. V důsledku tohoto faktu pak bude výslovnost [n] – př. *ingenious* [ɪn'dʒiːniəs]. Ve slovech, kde se objevuje tzv. „hard G“, může výslovnost [n] přejít k [ŋ] příčinou asimilace. V přízvučné slabice, která obsahuje nosovku, je tento jev pravidelný (př. *Congress* ['kɒŋɡres]). Stát se to ale může například i ve slově *conclusion* [kən'kluːʒn] -> [kəŋ-] (pozn. zdá se, že asimilace obvykle probíhá v britské angličtině, kdežto v americké angličtině zřídka).

3.2.1.12 Grafém P

Pravidelná výslovnost tohoto grafému je [p] (př. *pipe* [paɪp]). Pokud se v pravopisu objeví zdvojené **pp**, bude výslovnost opět [p] (např. *happy* ['hæpi]). Na začátku slov před grafémy **n, s, t** se nevyslovuje vůbec (např. *pneumonia* [nju'məʊniə], *psychiatrist* [saɪ'kaɪətrɪst], *ptomaine* ['təʊmeɪn]).

Grafém **p** je také součástí digrafu **ph**, jehož pravidelná výslovnost je [f] - př. *photograph* ['fəʊtəɡrɑːf] (viz výše).

3.2.1.13 Grafém R

Pravidelná zvuková realizace této grafické souhlásky je [r], př. *run* [rʌn]. Stejná výslovnost bude i u zdvojeného **rr**, př. *merry* ['meri].

Pokud je **r** následováno grafickou samohláskou nebo němým **e**, nebo pokud je **r** v pozici na konci slova nebo před grafickou souhláskou, bude jeho výslovnost v různých variantách angličtiny různá:

1. V Received Pronunciation (RP) se grafém **r** vyslovovat nebude. To obecně platí o většině variant angličtiny na území Anglie, dále to platí v australské angličtině a v dalších tzv. „non-rhotic“ variantách. V promluvě může být [r] vyslovováno na konci slov za předpokladu, že další slovo začíná samohláskovým zvukem.
2. V americké angličtině, stejně tak ve skotské a irské angličtině a v dalších tzv. „rhotic“ variantách se [r] vyslovuje.
3. Příklady:

	RP	amer. angličtina
<i>farm</i>	[fɑ:m]	[fɑ:rm]
<i>more</i>	[mɔ:]	[mɔ:r]
<i>stir</i>	[stɜ:]	[stɜ:r]
<i>murder</i>	['mɜ:də]	['mɜ:rdər]

Pokud je grafém **r** v pozici uprostřed nebo na konci slova, dochází k jevu, kdy **r** často ovlivňuje předcházející samohlásku (má tzv. „dlouživý účinek“). Z toho vyplývá, že **ar**, **er**, **ir**, **or**, **ur**, **yr** mohou být považovány za digrafy a **air**, **are**, **ear**, **eer**, **eir**, **ere**, **eur**, **ier**, **ire**, **oar**, **oor**, **ore**, **our**, **ure** mohou být považovány za trigrafy.

3.2.1.13.1 Spojovací R

V britské angličtině (RP) a dalších „non-rhotic“ nářečích zvukově realizované slovo nikdy nekončí na [r]. Ovšem v souvislé řeči se [r] bude vyslovovat v případech, kdy další slovo začíná samohláskovým zvukem.

Toto se obvykle děje se slovem, které končí jednou z následujících samohlásek [ə], [ɑ:], [ɔ:], [ɜ:], [ɪə], [eə], [ʊə].

far [fɑ:] || [fɑ:r] V izolaci, nebo před souhláskovým zvukem, se toto slovo vyslovuje [fɑ:]. Ale ve frázích jako *far away*, *far out* je obvyklou zvukovou realizací [fɑ:r].

near [nɪə] || [nɪʳ] V izolaci je RP forma výslovnosti [nɪə]. Ve frázi jako *near enough* však výslovnost bude [nɪər].

Pravopis výše zmíněných slov zahrnuje grafém **r**. Foném [r], který vyslovujeme, je znám jako „linking r“. Tento jev odpovídá historickému [r], jež ale nyní před vyslovovaným konsonantem nebo pauzou zmizelo. V nářečích, která se označují jako „rhotic“ (např. americká angličtina), je [r] přítomno vždy, a proto se zde nejedná o „linking r“.

Setkáváme se také s případy (hlavně v RP a dalších „non-rhotic“ variantách angličtiny), že se zvuková realizace [r] často přidává do výslovnosti, ačkoliv psaná forma grafém **r** neobsahuje. Jde o „intrusive r“, které nekoresponduje s historickým [r] a neobjevuje se ani v americké angličtině.

comma ['kɒmə] || ['kɑ:mə] Toto slovo má za normálních okolností výslovnost [kɒmə]. Ve frázi jako *put a comma in* bude výslovnost ['kɒməɹ] (v americké angličtině bude výslovnost pokaždé ['kɑ:mə], ať už je okolí slova jakékoliv).

thaw [θɔ:] Běžná zvuková realizace je [θɔ:], ale ve spojení *thaw out* může být „intrusive“ [r] přidáno, z čehož vyplývá zvuková realizace [θɔ:r 'aʊt] (v americké angličtině zde [r] nebude). (Wells, 2000, 629) Vyjimku tvoří také slovo *iron*, které se vyslovuje, jako by se psalo *iorn* ['aɪən] || ['aɪʳn].

Souhláskový grafém **r** je i součástí digrafu **rh** (viz výše).

3.2.1.14 Grafém S

Tento grafém má tři pravidelné možnosti zvukové realizace. Tou první je [s] např. ve slově *sense* [senʰs] (neznělé s). Další možností je [z] třeba ve slově *rises* ['raɪzɪz] (znělé s). Poněkud méně častou zvukovou realizací je [ʒ] (např. *pleasure* ['pleʒə]).

Na začátku slov je výslovnost tohoto grafému vždycky [s] (př. *say* [seɪ], *sleep* [sli:p], *stand* [stænd]) – v této pozici nikdy není výslovnost [z]. Toto platí i u složenin, např. *insight* ['ɪnsaɪt]. Vyjimku tvoří slova, u kterých se objevuje výslovnost [ʃ], jde o pozici na začátku slov, např. *sure* [ʃʊ:], *sugar* ['ʃʊɡə] a jejich odvozeniny (př. *assurance* [ə'ʃʊə:rənʰs], *sugary* ['ʃʊɡəri]).

Pokud se grafém **s** nachází uprostřed slova, musíme vzít v úvahu obě jeho sousední strany, tj. kterými grafémy je **s** obklopeno:

1. Když je *s* v pozici mezi samohláskovým grafémem a souhláskovým grafémem, zvuková realizace bude [s] za předpokladu, že následující souhláskový zvuk je neznělý – *taste* [teɪst], a [z] za předpokladu, že je znělý – př. *wisdom* ['wɪzdəm].
V pozici před nevyslovovaným *t* je výslovnost také [s] (např. *listen* ['lɪsən]).
2. Pokud *s* leží mezi dvěma samohláskovými grafémy, výslovnost bude buď [s] (př. *basin* ['beɪsən], *crisis* ['kraɪsɪs]), nebo [z] (př. *poison* ['pɔɪzən], *easy* ['i:zi]). Nemůžeme tvrdit, že jde o pravidlo, každé slovo musí být bráno v úvahu samostatně. Pokud se *s* nachází mezi grafickou samohláskou a skupinkami **ion**, **ual**, **ure**, jeho zvuková realizace je většinou [ʒ], např. *explosion* [ɪk'spləʊʒən], *usual* ['ju:ʒəl], *pleasure* ['pleʒə]. A konečně pokud je *s* mezi samohláskovým grafémem a skupinkami **ia**, **ian**, výslovnost kolísá. Někteří mluvčí používají [ʃ], někteří [ʒ] (např. *Asia* ['eɪʃə], ['eɪʒə]).
3. Pokud grafém *s* následuje za souhláskovým grafémem, výslovnost bude obvykle [s], jedná-li se o skupinky **ls**, **ns** a **rs**, nebo je-li předcházející zvuk neznělý (př. *consider* [kən'sɪdə], *cursor* ['kɜ:sə], *gipsy* ['dʒɪpsi]), ale jinak bude výslovnost [z] (např. *clumsy* ['klʌmzi], *observe* [əb'zɜ:v]). Srovnejme třeba také *insist* [ɪn'sɪst] a *resist* [rɪ'zɪst].
Existují ale i slova, u kterých se všeobecně používají oba typy výslovnosti, př. *absorb* [əb'zɔ:b], [-'sɔ:b], *translate* [trænz'tleɪt], [trænz-]. Jestliže se v pravopisu objeví grafém *s* mezi **l**, **n**, **r** a skupinkami **ion**, **ial**, **ure**, výslovnost bude [ʃ] (např. *expulsion* [ɪk'spʌlʃən], *tension* ['tenʃən], *controversial* [kɒntroʊvɜ:ʃəl]). Na druhou stranu ve skupinkách **-ersion**, **-ersia(n)** se v americké angličtině objevuje výslovnost [ʒ], např. *Persian* ['pɜ:ʃən] || ['pɜ:rʒən].

Souhláskový grafém *s* se může objevit také na konci slova, nebo v pozici před němým *e* na konci slova, pak bude jeho zvuková realizace následující. Ve slovech, jako jsou *gas* [gæs], *loose* [lu:s], *case* [keɪs], je výslovnost [s]. Ve slovech, jako jsou *has* [hæz], *choose* [tʃu:z], *phrase* [freɪz], bude výslovnost [z]. Jestliže je *s* součástí skupinek **lse**, **nse**, **rse**, obvyklá zvuková realizace bude [s], např. *else* [els], *immense* [ɪ'men's], *horse* [hɔ:s]. I zde platí fakt, že pro tento jev neexistuje pravidlo a každé slovo musíme zkoumat zvlášť.
V některých případech dochází k pozměnění výslovnosti u slov, jež mají stejný pravopis, ale liší se svou slovnědruhovou platností (např. *use* [ju:s] podstatné jméno, [ju:z] sloveso, *close* [kləʊs] přídavné jméno, [kləʊz] sloveso). Existují také případy, u kterých se tento

jev neobjevuje, např. slova *promise* ['prɒmɪs] a *base* [beɪs] se budou vždy vyslovovat se [s]. Britská a americká angličtina se liší i ve výslovnosti slova *erase* ['reɪz] || ['reɪs].

Pokud se v psané podobě objeví zdvojené **ss**, výslovnost je obvykle [s] (př. *lesson* ['lesən], *kiss* [kɪs]). Vyjimku tvoří slova jako *dessert* [dɪ'zɜ:t], *possess* [pə'zes] a *scissors* ['sɪzəz] a jejich odvozeniny. Ve skupinkách **ssion**, **ssia**, **ssian**, **ssure** je výslovnost [ʃ], např. *mission* ['mɪʃən], *pressure* ['preʃə].

Grafém **s** v některých slovech nemá svou zvukovou realizaci. Jde např. o slovo *island* ['aɪlənd], dále o slova francouzského původu jako *corps* [kɔ:], *aisle* [aɪl], *debris* ['debri:], *précis* ['preɪsi:], *viscount* ['vaɪkaʊnt], *Grosvenor* ['grəʊvnə], *Illinois* [ɪlə'nɔɪ]. Zvuková realizace [s] odpovídá v psané podobě před grafémy **e**, **i**, **y** formám **c** a **sc**.

Souhláskový grafém **s** je také součástí digrafu **sh** (viz výše).

3.2.1.15 Grafém T

Pravidelná výslovnost tohoto grafému je [t] (např. *tent* [tent]). Setkáme se ale i s méně častými variantami zvukové realizace. První je [tʃ], např. *nature* ['neɪtʃə], a druhá [ʃ], např. *nation* ['neɪʃən]. Pokud se v psané podobě vyskytne zdvojené **tt**, výslovnost bude opět [t], např. *button* ['bʌtən], *better* ['betə]. Grafém **t** je také součástí digrafu **th** (viz výše).

Zvuková realizace [tʃ], která se někdy označuje jako asibilace či koalescence, se objevuje ve většině slov končících na **-ture**, např. *departure* [dɪ'pɑ:tʃə], *picture* ['pɪktʃə]. Můžeme říci, že výslovnost [tʃ] bude tam, kde bude v psané podobě po souhláskovém grafému **t** následovat nepřízvučné **u**, jako třeba ve slovech *actual* ['æktʃʊəl] nebo *situated* ['sɪtʃueɪtɪd]. V některých slovech tohoto typu se ale může vyskytnout i starší nebo pečlivější výslovnost s [tj]. Jde o případ, kdy je psaná samohláska **u** přízvučná (např. *attitude* ['ætɪtju:d]). V britské angličtině se tato výslovnost objevuje také, ačkoliv poněkud konzervativní RP by v těchto případech měla výslovnost s [tj], např. *Tuesday* ['tju:zdi], *tune* ['tju:n].

Pokud se grafická hláska **t** nachází na konci přízvučné slabiky a je následována grafickou samohláskou **i** a ještě jedním dalším samohláskovým grafémem v rámci jednoho slova, výslovnost bude pravidelně [ʃ], např. *partial* ['pa:ʃl], *action* ['ækʃən], *superstitious* [su:pə'stɪʃəs]. Jestliže je nadcházející grafická samohláska redukována, jako v případech

výše, pak se samohláskový grafém **i** nevyslovuje. Ale pokud redukovaná není, výslovnost je [i], např. *initiate* [ɪˈniʃieɪt]. Někdy se objeví také alternativa se [s], obzvláště pokud už se v rámci jednoho slova zvuková realizace [ʃ] objevila, př. *negotiation* [nɪˌɡəʊʃiˈeɪʃən], [-ˌɡəʊs-].

Souhláskový grafém **t** se nebude vyslovovat ve dvou skupinách slov:

1. Ve skupinkách **–sten, –stle**, např. *listen* [ˈlɪsən], *thistle* [ˈθɪsəl], *Christmas* [ˈkrɪsməs], *soften* [ˈsɒfən] a někdy i ve slově *often* [ˈɒfən].
2. Na konci modernějších slov přejatých z francouzštiny, např. *chalet* [ˈʃæleɪ].

Zvuková realizace [t] často podléhá jevu, který se nazývá elize (viz níže).

3.2.1.15.1 Znělost [t]

Většina Američanů a Kanadčanů někdy vyslovuje foném [t] jako znělý. Ve slovnících se můžeme setkat i se speciálním znakem pro označení této výslovnosti [t̚]. Zvuková realizace tohoto grafému jako rychle vyslovené anglické [d] a někdy také jako [r] některých jazyků. Pro Američany je identický foném s [d], takže slova jako *shutter* [ˈʃʌt̚ər] a *shudder* [ˈʃʌd̚ər] mohou znít úplně stejně.

Po fonému [n] může být americké [t̚] elidováno, z čehož vyplývá, že slova *winter* [ˈwɪn̩t̚ər] a *winner* [ˈwɪn̩ər] opět mohou znít stejně, ačkoliv někteří Američané považují tuto výslovnost za nesprávnou.

V souvislé řeči se může foném [t] na konci slova změnit v [t̚], pokud jsou splněny následující podmínky:

- zvuková realizace před [t] je samohláska nebo [r]
- další slovo začíná samohláskovým zvukem a následuje bez pauzy

→ V americké angličtině tedy můžeme vyslovovat slovo *right* [raɪt] jako [raɪ t̚] ve frázích *right away* [ˌraɪ t̚ əˈweɪ], *right out* [ˌraɪ t̚ ˈaʊt]. Ale ve frázích, jako jsou *right now* [ˌraɪt ˈnaʊ] nebo *left over* [ˌleft ˈoʊvər], to možné není. Za těch samých podmínek také platí, že, pokud je na konci slova před [t] foném [n], [t] se může změnit v [t̚], např. *paint* [peɪnt], ale *paint it* [ˈpeɪn t̚ ɪt]. Ovšem někteří američtí mluvčí i tento jev považují za nesprávný. (Wells, 2000, 763)

3.2.1.16 Grafém V

Grafická samohláska **v** má pravidelnou výslovnost [v], jako třeba ve slově *very* ['veri]. Zvuková realizace [v] může v psané podobě vypadat jako **vv**, např. *skivvy* ['skivi], **ph**, např. *Stephen* ['sti:vɪn], nebo **f** ve slově *of* [ɒv].

3.2.1.17 Grafém W

V místech, kde se vyskytne grafická souhláska **w**, může být výslovnost [w] (př. *swim* [swɪm], *away* [ə'weɪ]), anebo je **w** součástí digrafů **aw**, **ew**, **ow** (viz výše), jako např. ve slově *few* [fju:]. Grafém **w**, jež má souhláskovou platnost pouze v pozici před samohláskou, tedy na začátku slabiky, se nikdy nevyslovuje, pokud je součástí skupinky **wr** na začátku slova nebo kmene, např. *wreck* [rek] (substantivum), *rewrite* ['ri:raɪt] a ve výjimkách, jako jsou *two* [tu:] nebo *answer* ['a:n'sə]. Zvuková realizace [w] má svou odpovídající psanou podobu i ve formě grafému **u**, např. *persuade* [pə'sweɪd], a také jako součást digrafu **qu**, např. *quite* [kwaɪt]. Grafém **w** se objevuje také v digrafu **wh** (viz výše).

3.2.1.18 Grafém X

Výslovnost tohoto grafému má pravidelnou podobu [ks] (př. *six* [sɪks]), méně častou [gz] a ojedinělé podoby [z] a [kʃ].

Zvuková realizace [gz] se vyskytuje hlavně ve slovech začínajících na **ex-** před přízvučnou samohláskou, např. *exist* [ɪg'zɪst]. Zde je i varianta výslovnosti s [kz]. Nicméně ve slovech začínajících na **exce-**, **exci-** bude výslovnost [ks] s nevyslovovaným **c** (např. *exceed* [ɪk'si:d]).

Pravidelná výslovnost [z] se objevuje na začátku slov, např. *xerox* ['ziərɒks]. Za pozornost stojí také slovo *anxiety* [æŋ'zaɪəti]. Výslovnost [kʃ] je ve slovech končících na **-xious**, **-xion**, **-xure**, např. *crucifixion* [ˌkru:sə'fɪkʃən], *anxious* ['æŋkʃəs]. Ve slově *luxury* a jeho odvozeninách používají někteří mluvčí podobu [kʃ], někteří [gʒ].

Grafém **x** se nevyslovuje v některých jménech a dalších slovech přejatých z francouzštiny, např. *prix* [pri:].

3.2.1.19 Grafém Y

O grafické hlásce **y** byla již řeč v kapitole 3.1 Vokály (viz výše).

3.2.1.20 Grafém Z

Tento grafém má pravidelnou výslovnost [z] (např. *lazy* ['leɪzi]). Pokud se objeví forma zdvojeného **zz**, zvuková realizace bude opět [z] (př. *dazzle* ['dæzəl]). Můžeme se setkat i s výslovnostní podobou [ʒ], která je důsledkem asimilace (viz níže), např. *seizure* ['si:ʒə]. V některých slovech, která mají cizojazyčný původ a psanou podobu **z**, **zz** nebo cizí digraf **tz**, bude výslovnost [ts], např. *Nazi* ['na:tsi], *pizza* ['pi:tsə], *quartz* [kwɔ:ts]. Zvuková realizace [z] se také objevuje v podobě psaného **s** (př. *choose* [tʃu:z]).

4. GLOTTAL STOP

Symbolem pro tento zvuk je [ʔ], jedná se o explozivitu tvořenou v hlasivkové štěrbině, tj. tvořenou hlasivkami. V angličtině bývá někdy užíván jako typ zvukové realizace [t] a někdy má další funkce (pozn. je nutno podotknout, že [ʔ] nemá platnost fonému):

1. V některých případech může být [ʔ] použit jako alofon fonému [t], jako např. když je slovo *pointless* ['pɔɪntləs] vysloveno jako ['pɔɪnʔləs]. Jde o jev, kterému se říká „glotální náhrada“ fonému [t]. Někteří mluvčí tuto výslovnost odsuzují, nicméně ji můžeme slyšet čím dál častěji, obzvláště v britské angličtině. Někdy glotální artikulace doprovází současně artikulaci alveolární.

2. [ʔ] je považován za alofon fonému [t] pouze:

- na konci slabiky, nebo
- pokud je předcházejícím zvukem samohláska, nebo sonora

Pokud jsou tyto podmínky splněny, jde o poměrně často používaný jev jak v britské, tak v americké angličtině v místech, kdy je následujícím mluveným zvukem obstruent

football ['fʊtbɔ:l] → ['fʊʔbɔ:l]

outside [ˌaʊt'saɪd] → [ˌaʊʔ'saɪd]

that faint buzz [ðæt ˌfeɪnt 'bʌz] → [ðæʔ ˌfeɪnʔ 'bʌz]

- nebo nazální hláska

atmospheric [ˌætmoʊ'sferɪk] → [ˌæʔmoʊ'sferɪk]

button ['bʌtʰn] → ['bʌʔn]

that name [ðæt 'neɪm] → [ðæʔ 'neɪm]

- nebo polosamohláska, nebo neslabičné [l]

Gatwick ['gætɹɪk] → ['gæʔɹɪk]

quite well [ˌkwaɪt 'wel] → [ˌkwaɪʔ 'wel]

brightly ['braɪtli] → ['braɪʔli]

Někteří britští mluvčí používají glottal stop na konci slova také za jiných okolností:

not only this [nɒʔ əʊnli 'ðɪs]

but also that [bət əːlsəʊ 'ðætʔ]

Srovnajme to s americkou výslovností [ˌnɑːtʃ əʊnli 'ðɪs], [bæt əːlsəʊ 'ðæt] ; [t] v této pozici můžeme slyšet i v neformální britské angličtině.

3. [ʔ] se používá také jako jeden ze způsobů dodání důrazu ve slabice, která začíná samohláskovým zvukem. Může být použit k rozdělení sousedních samohláskových zvuků v následné slabice, z čehož potom vyplývá jedna z výslovností slova *underexpose* [ˌʌndəʔɪk'spəʊz], [-əʔɪk-].
4. [ʔ] je základním kamenem některých citoslovcí, např. v americké angličtině *uh-uh* [ˌʔʌʔ 'ʌʔ]
5. „Glottal stop“ se někdy používá (zejména v britské angličtině) k posílení fonémů [tʃ] a [tr] na konci slabiky a také fonémů [p], [t], [k], pokud jsou následovány konsonantem, nebo jsou v pozici na konci slova; tomuto jevu se říká „glotální zesílení“:

teaching ['ti:tʃɪŋ] → ['ti:ʔtʃɪŋ]

April ['eɪprəl] → ['eɪʔprəl]

right! [raɪt] → [raɪʔt]

5. ASPIRACE

Aspirovaný konsonant je ten, který je při výslovnosti doprovázen krátkým zvukem podobným [h]. Za jistých okolností jsou anglické explozivny [p], [t], [k] aspirovány. To znamená, že mezi uvolněním napětí mluvidel a začátkem znělosti pro následující zvuk je malá pauza. Například ve slově *pan* nezačíná znělost pro vokál [æ] ihned po artikulovaném [p], je zde malinké zpoždění, během kterého uniká výdechový proud vzduchu ústní dutinou, aniž by mu v tom zabraňovaly rty. To pro zvukovou realizaci [p] vytváří přídech (aspiraci) a je to jeden ze způsobů, jak rozeznáme explozivu [p] od explozivy [b] na začátku slabiky.

Můžeme rozlišit tři způsoby, co se týče aspirace anglických [p], [t], [k] v závislosti na jejich pozici:

1. Jsou aspirovány, pokud se vyskytnou na začátku slabiky, ve které je přízvučná samohláska.

pin [pɪn] (jakoby [p^hɪn])

tail [teɪ^hl]

come [kʌm]

appeal [ə'pi:^hl]

retain [rɪ'teɪn]

maritime ['mæɪtəɪm]

Pokud je jedna ze zvukových realizací [l], [r], [w], [j] v pozici mezi explozivou a vokálem, stává se neznělou.

play [pleɪ] (zde je neznělé [l])

approve [ə'pru:v] (neznělé [r])

twin [twɪn] (neznělé [w])

accuse [ə'kju:z] (neznělé [j])

2. Nejsou aspirovány:

- pokud jim na začátku slabiky předchází [s], např. *spin* [spɪn] (vokál [ɪ] se vysloví ihned po artikulaci [p]), *stack* [stæk], *school* [sku:l], *screen* [skri:n] (konsonant [r] může být znělý)

- pokud za nimi následuje jakákoli frikativa, např. *lapse* [læps], *depth* [depθ], *sets* [sets], *fix* [fiks].
- pokud jsou bezprostředně následovány další plovivou, jako třeba případ s [k] ve slově *doctor* ['dɒktə]. Stádium uvolňování první plovivy je pak obvykle neslyšitelné.

3. Nejsou aspirovány, nebo jsou aspirovány jen nepatrně:

ripe [raɪp], *shut* [ʃʌt], *lake* [leɪk]

happy ['hæpi], *writer* ['raɪtə], *lucky* ['lʌki]

wasp [wɒsp], *resting* ['restɪŋ], *Oscar* ['ɒskə], *lifted* ['lɪftɪd]

today [tə'deɪ] (konsonant [t] je následován redukovanou samohláskou, přestože je na začátku slabiky)

6. ASIMILACE

Asimilací rozumíme proměnu mluveného zvuku takovým způsobem, aby byl podobnější svým okolním zvukům. V angličtině se tento jev nejvíce dotýká místa artikulace.

1. Pokud se alveolární souhlásky [t], [d], [n] nachází na konci slova nebo slabiky, mohou se přizpůsobit místu artikulace další souhlásky; jde o regresivní asimilaci.

Z toho vyplývá, že [n] může přejít v [m] v pozici před [p], [b], [m], tak jako v následujících příkladech:

ten men [ten 'men] → [tem 'men]

downbeat ['daʊn bi:t] → ['daʊm bi:t]

Stejně tak může [n] přejít v [ŋ] v pozici před [k], [g]:

fine grade [faɪn 'greɪd] → [faɪŋ 'greɪd]

incredible [ɪn'kredəbəl] → [ɪŋ'kredəbəl]

Podobně se může [d] proměnit v [b] nebo [g]:

red paint [red 'peɪnt] → [reb 'peɪnt]

admit [əd'mɪt] → [əb'mɪt]

bad guys ['bæd gaɪz] → ['bæg gaɪz]

Stejným způsobem může také souhlásky [t] přecházet v [p] a [k], ačkoliv častější je možnost, že [t] bude zvukově realizováno jako **glottal stop** za předpokladu, že za ním následuje další grafická souhlásky:

eight boys [eɪt 'bɔɪz] → [eɪp 'bɔɪz]

nebo obvyklejší → [eɪʔ 'bɔɪz]

2. Asimilace probíhá také u zvukových realizací [s] a [z]. Ty mohou přejít v [ʃ] a [ʒ] pouze tehdy, pokud jsou před nimi na začátku další slabiky [ʃ] a [ʒ]. Ve slovech *you*, *your* se pak vyslovované [j] může vytratit (tzv. koalescence = dvě hlásky splynou v jedinou):

this shape [ðɪs 'ʃeɪp] → [ðɪʃ 'ʃeɪp]

these shoes [ði:z 'ʃu:z] → [ði:ʒ 'ʃu:z]

this unit [ðɪs 'ju:nɪt] → [ðɪʃ 'ju:nɪt]

unless you... [ən'les ju] → [ən'leʃ (j)u]

as you see [æz ju 'si:] → [æz (j)u 'si:]

3. Proces asimilace funguje i opačným směrem, tzn. že konsonant se může přizpůsobit místu artikulace konsonantu na konci předcházející slabiky; jde o progresivní asimilaci. V angličtině tento proces probíhá pouze u slabičného [n], které se dle potřeby mění ve slabičné [m] nebo [ŋ]:

ribbon ['rɪbən] → ['rɪbn] → ['rɪbm]

bacon ['beɪkən] → ['beɪkn] → ['beɪkŋ]

up and down [ʌp ən 'daʊn] → [ʌp n 'daʊn] → [ʌp m 'daʊn]

Tento způsob asimilace probíhá pouze tehdy, pokud se slova vyslovují bez realizace [ə] mezi plozivou a nazálem, a fungovat nebude, jestliže zvuková realizace po nazálu je vokál:

happens [hæpənz] → [hæpnz] → [hæpmz]

happened [hæpənd] → [hæpnd] → [hæpmd]

happening [hæpənɪŋ] → [hæpnɪŋ] (dále asimilovat nemůže)

4. Tzv. „splývající“ asimilace (= koalescence) je proces, který mění hlásky [t] a [d] plus [j] v hlásky [tʃ] a [dʒ]. Dotýká se to zejména frází, které na svých slovních hranicích zahrnují slova *you* nebo *your*:

let you out [ˌlet ju 'aʊt] → [ˌletʃ u 'aʊt]

would you try [ˌwʊd ju 'traɪ] → [ˌwʊdʒ u 'traɪ]

get your bags [ˌget jɔː 'bægz] → [ˌgetʃ ɔː 'bægz]

5. V rámci jednoho slova je termín „splývající“ asimilace závislý na tom, jestli je následná samohláska přízvučná, nebo ne.

- pokud je samohláska přízvučná, např. [u:] nebo [ʊə], výsledek asimilace můžeme v britské angličtině slyšet poměrně často, i když ne v pečlivé RP (v americké angličtině se [j] obvykle neobjevuje, tím pádem k tomuto jevu nedochází):

tune [tju:n] → [tʃu:n]

endure [ɪn'dʒʊə] → [ɪn'dʒʊə]

- pokud je samohláska nepřízvučná, např. [u] nebo [ə], bývá tento typ asimilace v britské angličtině proměnlivý, zato v americké angličtině je závazný:

factual ['fæktjuəl] → ['fæktʃuəl]

educate ['edjukeɪt] → ['edʒukeɪt]

6. Jestliže se na tuto problematiku podíváme z historického hlediska, zjistíme, že „splývání“ je původem pro [tʃ], které bylo mluvčími používáno ve slovech jako *nature*, a pro [dʒ] ve slovech jako *soldier*. Podobně se dá vysvětlit také [ʃ] ve slovech *pressure*, *delicious*, *patient*, *Russian* a [dʒ] ve slovech, jako je např. *measure* ([sʲ] → [ʃ], [zʲ] → [ʒ]). Tak například slovo *delicious* se do angličtiny dostalo z latiny přes francouzštinu, *délicieux* [delisjø], ale v angličtině splynulo [sʲ] v [ʃ] několik století před tím.
7. Někteří britští mluvčí asimilují [s] v [ʃ] před [tr] a [tʃ], a proto pak můžeme vidět podoby *strong* [strɒŋ] → [ʃtrɒŋ] nebo *student* ['stju:dnt] → ['stʃu:d-] → ['ʃtʃu:d-].

7. ELIZE

Tento jev znamená vynechání zvuku mluveného jazyka (neboli hlásky), který by jinak byl v řeči přítomen. Elize je obzvláště charakteristická pro rychlou, nebo neformální mluvu. Nejde o náhodný jev, nýbrž existují určitá pravidla, která odlišují jeden jazyk od druhého. Některé typy elize se mohou objevit v rámci jednotlivých izolovaných slov. V angličtině se jedná o následující možnosti:

- elize prostřední části skupinek [ntʃ] a [ndʒ]; např. slovo *lunch* je vyslovováno [lʌntʃ] nebo alternativně [lʌnʃ], dále slovo *strange* má zvukovou realizaci [streɪndʒ] a [streɪnʒ].
- elize prostřední části skupinek [mps], [mpt], [nts], [ŋks], [ŋkt]; např. *jumped* [dʒʌmpt] → [dʒʌmt], anebo *lynx* [lɪŋks] → [lɪŋs].

Další typy elize se mohou objevit ve složeninách a v souvislé řeči. Jde o elizi souhlásek [t] a [d] na konci slova v pozici před souhláskou na začátku slova následujícího, potom:

- [t] může vymizet ze skupinek [ft], [st] a méně často ze skupinek [pt], [kt], [tʃt], [θt], [ʃt] (Wells, 2000, 256), např. *Helen's machine stopped printing* ['hlɒnz mə'ʃiːn 'stɒp 'prɪntɪŋ], *the fact that* [ðə 'fækt ðət], *mashed potatoes* [mæʃ pə'tetəʊz]
- [d] může zmizet ze skupinek [ld], [nd] a méně často ze skupinek [bd], [gd], [dʒd], [vd], [ðd], [zd], [md] a [ŋd], např. *hold the dog* ['həʊl ðə 'dɒg]

next [nekst] Toto slovo má o samotě (v izolaci), nebo před samohláskovým zvukem, výslovnost [nekst], kdežto ve frázích, jako jsou *next thing*, *next question* se často objevuje zvuková realizace [neks] s elidovaným [t].

stand [stænd] Zde platí to samé jako u slova *next*, tzn. že v izolaci, nebo před samohláskovým zvukem, má výslovnost plnou – [stænd], ale ve frázích jako *stand clear*, *stand firm* bude výslovnost s elidovaným [d] vypadat [stæn].

Pozoruhodným případem je kontrahovaný negativ n't [ⁿnt]; souhláska [t] může v souvislé řeči zmizet bez ohledu na to, který druh zvuku následuje, tzn. že pokud je zápor *didn't* ['dɪdⁿnt] následován dalším slovem nebo frází, bývá někdy jeho výslovnost ['dɪdⁿn].

Souhláska [h] často prochází elizí v nepřízvučných slabikách a obzvláště v nepřízvučných formách gramatických slov. Proto je například u zájmena *him* pravidelná výslovnost [hɪm], pokud jde o izolovanou, nebo přízvučnou podobu. Jestliže se ale bude vyskytovat v nepřízvučné pozici ve frázi *tell him*, zvuková realizace bude vypadat [ɪm].

Další hláskou, resp. samohláskou, která je předmětem elize, je [ə]:

- Častým, ale ne pravidelným, případem je, když za samohláskou [ə] následuje nazál nebo likvida a nepřízvučná samohláska. Elize pak probíhá ve dvou fázích. Nejdříve se [ə] zkombinuje s nazálou, nebo s likvidou, přičemž se ta konkrétní souhláska stane slabičnou. Poté se nazál nebo likvida mohou stát neslabičnými důsledkem komprese (viz níže), a tak celá stopa vokálu [ə] zmizí.

Vezměme například slovo *camera*. Jeho plná výslovnost je [kæm.ə.rə]. Pokud je [ə] elidováno, pak se v první fázi stane souhláska [r] slabičnou – [kæm.r.ə]. Poté obvykle dochází ke kompresi slova, z čehož dostaneme podobu [kæm.rə]; všechny tři možnosti se skutečně objevují.

- Dále jde o první slabiky slov, jejichž druhá slabika je přízvučná a začíná likvidní hláskou. První slabika v tomto případě podstupuje kompresi, z čehož vyplývá, že mimo pravidelné výslovnosti slova *terrific* [tə'ɾɪfɪk] se můžeme setkat také se zvukovou realizací ['tɾɪfɪk]. Stejně tak u slova *collide* [kə'lɑɪd] → ['klaɪd]. Dá se říci, že tyto případy nejsou v neformální řeči výjimkou. To samé se děje při elizi [ə] u slov jako *incident* ['ɪn'ɪsədənt] nebo *capacity* [kə'pæsəti], kdy se zdá, že kvůli ztrátě [ə] dochází ke kompenzaci jakoby prodloužením předcházejícího konsonantu ['ɪn'ɪs:dənt], [kə'pæs:ti].

Pro některé mluvčí je výslovnost pramenící z procesu elize tou jedinou možností, jak slovo vyslovit. Proto se můžeme setkat s případy, kdy má někdo pro substantivum *camera* jedinou výslovnost ['kæmrə], nebo třeba [pli:s] je jedinou formou pro slovo *police*. Mnoho lidí také například považuje vyslovovat [t] ve slově *postman* ['pəʊsmən] za umělé.

8. KOMPRESSE

Někdy se stává, že sekvence mluvených zvuků má dvě možnosti výslovnosti: buď půjde o dvě rozdělené slabiky, nebo bude naopak slovo „zhuštěno“ do jedné slabiky. Ukažme si to na následujících třech příkladech:

- *lenient* ['li:niənt] Zde máme tyto možnosti zvukové realizace – jednu pomalejší ['li:n i ənt] a jednu rychlejší ['li:n jənt]
- *maddening* ['mædʒniŋ] Opět dvě možnosti – jednu pomalejší se třemi slabikami ['mæd n iŋ] nebo ['mæd ən iŋ] a jednu rychlejší se dvěma slabikami [mæd niŋ]
- *diagram* ['daɪəgræm] Také zde máme jednu pomalejší výslovnost ['daɪ ə græm] a druhou rychlejší ['daə græm]

Obecně se dá říci, že nekomprimované formy slov jsou obvyklejší u méně obvyklých slov, v pomalé nebo rozvážené mluvě a také v situacích, kdy je v té které rozmluvě slovo použito poprvé. Komprimované verze jsou pak běžnější u slov často používaných, v rychlé nebo nedbalé mluvě a u slov, která už se v diskurzu objevila.

Pokud dojde ke kompresi slabiky, uskuteční se jedna z následujících fonetických změn:

- nepřízvučná samohláska [i] nebo [u] se přemění do odpovídající polosamohlásky [j] nebo [w], kdy v kombinaci s následující samohláskou vznikne postupně se zesilující diftong – *influence* ['ɪnfluənt's] = ['ɪn.flu.ənt's] nebo ['ɪn.flwənt's]
- slabičný konsonant se změní v konsonant neslabičný – *doubling* ['dʌbʒliŋ] = ['dʌb.l.iŋ] nebo ['dʌb.liŋ]
- změna se dlouhá samohláska nebo diftong – [i:] se změní v [ɪ], [u:] v [ʊ] a dvojhláska ztrácí svou druhou část, tzn. že z [aɪ] a [aʊ] se stane [a]; tyto změny jsou často

k slyšení v RP, nikoliv však v americké angličtině:

agreeable [ə'gri:əbəl] = [ə.'gri:.əb.l] nebo [ə.'grɪəb.l]

ruinous ['ru:ɪnəs] = ['ru:.ɪn.əs] nebo ['rʊɪn.əs]

scientist ['saɪəntɪst] = ['saɪ.ənt.ɪst] nebo ['saənt.ɪst]

nowadays ['naʊədəɪz] = ['naʊ.ə.deɪz] nebo ['naə.deɪz]

V případě dvou potenciálních slabičných konsonantů je to vždy ten první, který ztrácí svou slabičnost v důsledku komprese.

national ['næʃ^onəl] = ['næʃ.n.əl] nebo ['næʃ.nəl]

liberal ['lɪb^orəl] = ['lɪb.r.əl] nebo ['lɪb.rəl]

V některých případech, podobně jako u *elize*, je výslovnost, jež byla původně výsledkem komprese, pro mluvčí tou jedinou možností. Například komparativ od slova *simple* ['sɪmp^ol] může být očekáván jako trojslabičný, co do výslovnosti ['sɪmp^ol ə], ale ve skutečnosti je vždy dvojslabičný ['sɪmp lə]. Existují také slova, u kterých se výslovnost jednotlivých mluvčích liší, např. většina lidí vyslovuje *factory* ['fæk tri] se dvěma slabikami, kdežto opravdu malé množství mluvčích používá variantu se třemi slabikami ['fækt ər i].

9. MÍSTNÍ NÁZVY

9.1 Původ místních názvů

Abychom pochopili, jak vznikala místní jména, zkusme si sami sebe představit v pozici anglosaských nájezdníků v 5. století, kteří stáli tváří v tvář obrovským plochám nepojmenované Británie. Jak bychom se vypořádali s úkolem pojmenovat místa, kde lidé žili a pracovali? Podívejme se, co udělali Anglosasové.

V některých případech převzali již zažitá pojmenování, která používali původní obyvatelé. Tak například názvy řek jsou zejména keltské, jako třeba *Thames*, *Avon*, *Wye*, *Ouse*. Tato jména byla často používána k pojmenování osad, například *Taunton* – na řece *Tone* a *Wilton* – na řece *Wylie*. Je pozoruhodné, jak málo takových pojmenování zbylo.

Anglosasové také udrželi několik jmen, která během své okupace zavedli Římané. Existuje přes 200 britských místních názvů majících římský původ, zejména ta, která končí na *-port*, *-chester*, *-street*.

Početně zastoupena jsou i pojmenování vztahující se k náboženským vyznáním, jak k pohanskému, tak ke křesťanskému. Například mezi slova ze staré angličtiny, která se vztahují k pohanským chrámům nebo bohům, můžeme zařadit *Harrow*, *Weedon* a *Alkham*. Oproti tomu slova jako *Westminster*, *Whitchurch* a *St Ives* obsahují prvky křesťanské. Některá slova jsou ale nejasného původu – *Gadshill* v Kentu může poukazovat buď na pohanského nebo křesťanského boha.

Nejrozsáhlejší skupina místních názvů se vztahuje k topografii (resp. topografickým pojmenováním) – což je vědní disciplína studující povrchové útvary na povrchu Země – tedy k pobřežím, kopcům, řekám, lesům, stromům, kamenům, loukám. Různorodosti místních jmen majících co dočinění s kopci a údolími obzvláště porozumíme, pokud si vzpomeneme, že Anglosasové pocházeli z jedné z nejplošších oblastí Evropy a byli mimořádně pozorní k rozpoznání hodnoty i docela mírných svahů a kopečků.

9.1.1 Topografické složky anglických místních názvů

1. Kopce a svahy – *bank*, *barrow*, *borough*, *breck*, *cam*, *cliff*, *crook*, *down*, *edge*, *head*, *hill*, *how*, *hurst*, *ley*, *ling*, *lith*, *mond*, *over*, *pen*, *ridge*, *side*, *tor*

příklady: *Barrow*, *Blackdown*, *Longridge*, *Redcliff*, *Silbury Hill*, *Thornborough*, *Windhill*

2. Údolí a rokle – *bottom*, *clough*, *combe*, *dale*, *den*, *ditch*, *glen*, *grave*, *hole*, *hope*, *slade*

příklady: Cowdale, Denton, Greenslade, Hoole, Langstrothdale Chase, Longbottom, Thorncombe

3. Lesy a háje – *bear, carr, derry, fen, frith, greave, grove, heath, holt, lea, moor, oak, rise, scough, shaw, tree, well, with, wold, wood*

příklady: Blackheath, Hazlewood, Oakley, Southwold, Staplegrove, Woodcote

4. Řeky a toky – *batch, beck, brook, burn, ey, fleet, font, ford, keld, lade, lake, latch, marsh, mere, mouth, ore, pool, rith, wade, water, well*

příklady: Broadwater, Buttermere, Fishlake, Mersey, Rushbrooke, Saltburn

5. Obydlí a statky – *barton, berwick, biggin, bold, by, cote, ham, hampstead, hamton, house, scale, sett, stall, thorpe, toft, ton, wick*

příklady: Fishwick, Newham, Potterton, Westby, Whitby, Woodthorpe

6. Obecná místa a cesty – *bridge, ford, gate, ing, mark, path, stead, stoke, stow, street, sty, way*

příklady: Bradford-on-Avon, Epping, Horsepath, Longford, Ridgeway, Stonebridge, Streetly

7. Místa mající rysy pobřeží – *ey, holme, hulme, hythe, naze, ness, port, sea*

příklady: Bardsey, Greenhithe, Inverness, Sheerness, Southport, Southsea

8. Louky a mýtiny – *combe, croft, den, ergh, field, ham, haugh, hay, ing, land, lease, lock, meadow, rick, ridding, rode, shot, side, thwaite, wardine, worth, worthy*

příklady: Applethwaite, Cowden, Smallworthy, Southworth, Wethersfield, Widecombe

9. Budovy a kameny – *brough, burton, caster, church, cross, kirk, mill, minster, stain, stone, wark*

příklady: Beaminster, Crossthwaite, Felixkirk, Newminster, Staines, Whitchurch

9.1.2 Místní jména z hlediska původu

9.1.2.1 Keltové

Keltové se v Británii začali objevovat kolem roku 450 př. n. l., někteří dokonce již kolem roku 600 př. n. l., a žili zde v době bronzové a železné. Jejich jazyk dnes přežívá jako gaelština, jíž se mluví ve Skotsku, irština (Irsko), welština (Wales), cornish (Cornwall) a bretonština (v Bretani). Jak už bylo řečeno, názvy mnohých míst a řek – Thames, Avon, Kent, Dover – pochází právě z keltštiny. I některá keltská slova, jako například *whisky* a *loch*, přežívají v moderní skotské angličtině.

Mezi keltské prvky anglických místních názvů bychom mohli zařadit:

Aber – původně ústí řeky nebo brod, *Afon* – řeka, *Allt* – stráž, *Avon*; *Esk*; *Eye*; *Dee* – řeka, *Bedd* – hrob, *Bre*; *Drum*; *Don* – kopec, *Caer* – pevnost, *Capel* – kaple, *Carnedd* – mohyla, *Castell* – zámek, *Coed* – les, *Cwm* – údolí, *Dinas* – město, *Glan* – břeh řeky, *Hamps* – suchý potok, *Llan* – kostel, *Llyn* – jezero, *Mawr* – veliký, *Môr* – moře, *Mynydd* – hora, *Os* – bůh, *Pant* – rokle, *Pen*; *Bryn* – kopec; hlava, *Plas* – palác, *Pont*; *Bont* – most, *Porth* – přístav, *Tre* – víska (osada); vesnice; město, *Treath* – pláž, *Ynys* – ostrov

9.1.2.2 Římané

Římané položili základy dvaceti velkých měst, která se nazývala *coloniae*, ale centra místní správy se nazývala *municipia*. Římský původ pojmenování můžeme tušit u mnohých jmen měst, například *Winchester* – kde *-chester* pochází z latinského *castra* (neboli *tábor*) a *Lincoln* – pochází ze slova *colonia*.

Římské prvky anglických místních názvů:

Caster; *Cester*; *Chester* – pevnost; tábor; později město, *Foss* – příkop, *Port* – přístav, *Street* – betonová cesta

9.1.2.3 Anglosasové

Tyto kmeny začaly na britské ostrovy přicházet počátkem 5. století. Jejich vliv na pojmenování míst byl obrovský (viz výše).

Bourne; *Burn* – proud; potůček, *Burg* – rozlehlá vesnice, *Bury* – opevněný prostor, *Croft* – malá ohrada, *Cot* – malá chatrč; chýše, *Delph* – příkop; hráz; proud, *Denn* – pastvina pro prasata, *Eg*; *Ey*; *Ea*; *Eig* – ostrov, *Fall* – plocha bez stromů, *Fen* – bažina, *Field* – pole; louka, *Ford* – mělký říční přejezd, *Halh* – kout; údolí, *Ham* – vesnice, *Hay*; *Hey* – koryto na krmení zvířat, *Hurst* – les, *Ing* – lidé, *Lake* – jezero, *Ley*; *Lea* – mýtina, *Mere*; *Mer*; *Mar* – tůň, *Moor*

– vřesoviště, *Moss* – bažina; močál, *Ney* – ostrov, *Riding*; *Rod* – „panenská“ země, *Stead* – místo; prostor, *Stoc* – letní pastvina, *Stoke* – osada, *Stow* – posvátné místo, *Ton*; *Tun* – dům, statek, *Weald*; *Wold* – zalesněná půda, *Wic*; *Wike* – statek; chatová oblast, *Wood* – les, *Worth* – ohrazená půda; prostor, *Worthy* – obestavěná plocha

9.1.2.4 Vikingové

Severské znaky osídlení jsou patrné z názvů měst na severu Anglie končící na *-by* (*Whitby*, *Grimsby*).

Akr – akr, *Beck* – proud; potok, *Booth* – letní pastvina, *By* – statek; vesnice, *Fell*; *How* – kopec; kopeček, *Fiord* – fjord, *Fiskr* – ryba, *Garth*; *Gardr* – uzavřený prostor, *Gate* – cesta, *Geit* – koza, *Gill* – rokle; údolí, *Holmr* – malý ostrov, *Hus* – dům, *Ings* – bažina; louka, *Kald* – chlad, *Kelda* – pramen, *Kirk* – kostel, *Laithe* – stodola, *Lin* – len, *Lund* – háj; lesík, *Melr* – písčina, *Orme* – had, *Pollr* – tůň, *Skar* – trhlina, *Sker* – skála, *Slack* – potok v údolí, *Stakkr* – skála v moři; hromada, *Stan* – kámen, *Stokkr* – kmen stromu; pařez, *Tarn* – jezírko, *Thorp* – osada, *Thwaite* – mýtina; louka, *Toft* – usedlost, *Wath* – brod, *Wray* – samota

9.2 Anglické místní názvy Nového světa

Pozoruhodným rysem raných britských toponym je absence významných osobních jmen. Anglosasové vcelku rychle, bez větší námahy, pojmenovávali místa podle významných osobností, které žily na tom konkrétním území, ovšem zřídka kdy použili jméno osobnosti žijící jinde. Dokonce ani po největším z anglosaských králů, Alfrédovi, nebylo pojmenováno žádné z významnějších míst, ačkoliv na názvech několika lokalit můžeme pozorovat odkaz k jeho vládě, ne však k jeho jménu – *Kingston*, *Kingswood*, atd. Několik výjimek je zřetelných u názvů, které byly pojmenovány po světcích, jako např. v případě *St Albans*, města na jihu anglického hrabství Hertfordshire.

V Británii se věci příliš nezměnily. Zdá se, že v Anglii nejsou žádná města ani vesnice pojmenovány po vládci už od dob normanské invaze. Několik míst bychom ale přece jen našli – názvy parků, ulic a vlakových nádraží. Na druhou stranu Angličané mimo Británii jednají úplně jinak. A tak ve Spojených státech amerických můžeme najít *Jamestown* v Arkansasu, Kalifornii, Kentucky a v několika dalších státech, společně s mnoha případy jako jsou *Charleston*, *Williamsburg*, *Georgetown* a *Victoria*. Existuje přes sto měst a okresů (a jeden stát) s pojmenováním *Washington*. Na různé panovníky, průkopníky a státníky odkazují názvy jako *Carolina*, *Maryland*, *Frederickburg*, *Columbus*, *Louisiana*, *Napoleonville*,

Carson, Coolidge, Lincoln a Monroe. Podobně v Austrálii mají jména *Victoria, Tasmania, Cooktown, the Flinders Ranges, the Gibson Desert* a koloniální území jako *Newcastle, Bathurst, Kimberley, Normanby a Hobart*. V celé oblasti Nového světa jsou slavní lidé připomínáni způsoby, které nejsou v Británii vůbec běžné.

Jména, která používají anglicky mluvící země, jsou ve své rozmanitosti poměrně zajímavá.

1. Názvy prostředí se užívají stejným způsobem jako v rané Británii, ale jejich význam je obvykle zcela jasný: *Twin Peaks, Salt Lake City, Kangaroo Bluff, Table Mountain, Little Rock, Crooked Creek, Swan River*.

2. Původní místní jména jako *Saratoga, Tallahassie a Oklahoma* pochází z indiánských jazyků, *Paramatta, Kalgoorlie a Woomera* z domorodých australských jazyků, *Wanganui, Tauranga a Akaroa* z maorštiny.

3. Ze Starého světa byla přejata vcelku inspirativní jména jako *Paris, Berlin, London, Athens, Memphis, Hertford*. Některá se vyskytují i v obměnách: *New London, New Norfolk*.

4. Mezi názvy najdeme i odkazy k důležitým událostem nebo dojmům: *Cape Catastrophe, Waterlooville, Encounter Bay, Hope Valley, Fort Defiance, Fog Bay, Hard Luck Creek*.

5. Velmi důležitý vliv na pojmenování měl jazyk osadníků. Španělština se projevuje v názvech jako *Los Angeles, Sacramento a San Francisco*. Francouzština pak v názvech *Montréal, Baton Rouge a Le Roy*.

6. Mnoho jmen bylo vybráno na základě určitého literárního propojení – *Longfellow, Hiawatha, Ivanhoe, Elsinore* – a další na základě svého romantického vyznění – *Meadowvale, Sunnyhurst, Arcadia, Rosebud*.

7. Mezi názvy se běžně vyskytují i úplně jednoduchá pojmenování (tak jako v rané Anglii). V anglicky mluvícím světě tak najdeme stovky *Newtowns, Newports, Mount Pleasants a Greenvilles*. Další jména naznačují jistý nedostatek představivosti nebo také jakousi vyčerpanost objevitelů – *North Bay, South Island, Bridgeport, Center Point a Hill City*.

8. Na druhou stranu značný počet jmen poukazuje na divokou a svěží vynalézavost: *Hot Coffee* (Mississippi), *Knuckles* (Kentucky) a *Difficult* (Tennessee). V Texasu se např. nachází oblast *Tesnus*, která se schválně píše pozpátku, aby se zamezilo sporům s již existující texaskou oblastí *Sunset*. Pod vlivem rozhlasové hry byla jedna oblast v Novém Mexiku z původního *Hot Springs* přejmenována na *Truth and Consequences*. (Crystal, 2003, 144)

Spojené státy americké

Jména padesáti amerických států můžeme zařadit k šesti zdrojům:

- více jak polovina názvů pochází z původních indiánských slov – *Alabama* [ˌæləˈbæmə], *Arizona* [ˌæriˈzəʊnə], *Arkansas* [ˈɑːkənsɔː], *Connecticut* [kəˈnetɪkət], *Idaho* [ˈaɪdəhoʊ], *Illinois* [ˌɪləˈnoɪ], *Iowa* [ˈaɪəʊə], *Kansas* [ˈkænzəs], *Kentucky* [kenˈtʌki], *Massachusetts* [ˌmæsəˈtʃuːsɪts], *Michigan* [ˈmɪʃɪɡən], *Minnesota* [ˌmɪnɪˈsəʊtə], *Mississippi* [ˌmɪsɪˈsɪpi], *Missouri* [mɪˈzuəri], *Nebraska* [nəˈbræskə], *New Mexico* [ˌnjuːˈmeksɪkəʊ], *North Dakota* [ˌnɔːθˌdɑːkəʊtə], *Ohio* [əʊˈhaɪəʊ], *Oklahoma* [ˌəʊkləˈhoʊmə], *Oregon* [ˈbrɪɡən], *South Dakota* [ˌsaʊθˌdɑːkəʊtə], *Tennessee* [ˌtenəˈsiː], *Utah* [ˈjuːtɑː], *Wisconsin* [wɪˈskɒnˈsɪn], *Wyoming* [waɪˈoʊmɪŋ]
- jeden název pochází z jazyka Inuitů – *Alaska* [əˈlæskə]
- jeden z havajštiny – *Hawaii* [həˈwaɪ]
- jedenáct názvů je z angličtiny, jak jmen lidí, tak názvů míst – *Delaware* [ˈdeləweə], *Georgia* [ˈdʒɔːdʒə], *Indiana* [ˌɪndiˈænə], *Maryland* [ˈmeərɪlənd], *New Hampshire* [ˌnjuːˈhæmpʃə], *New Jersey* [ˌnjuːˈdʒɜːzi], *New York* [ˌnjuːˈjɔːk], *North Carolina* [ˌnɔːθˌkærəˈlaɪnə], *Pennsylvania* [ˌpenˈsɪlˈveɪniə], *South Carolina* [ˌsaʊθˌkærəˈlaɪnə], *Virginia* [vəˈdʒɪniə], *Washington* [ˈwɒʃɪŋtən], *West Virginia* [ˌwestˌvəˈdʒɪniə]
- Šest názvů pochází ze španělštiny – *California* [ˌkæləˈfɔːniə], *Colorado* [ˌkɒləˈrɑːdəʊ], *Florida* [ˈflɒrɪdə], *Montana* [mɒnˈtænə], *Nevada* [nɪˈvɑːdə], *Texas* [ˈteksəs]
- Tři názvy jsou z francouzštiny – *Louisiana* [luːˌiːziˈænə], *Main* [meɪn], *Vermont* [vəˈmɒnt]
- Jedno jméno je holandského původu – *Rhode Island* [ˈrəʊdˌaɪlənd]

- Jeden název má svou vlastní americkou historii – stát *Washington* – který se také používá pro označení hlavního města USA. Jde o *Washington D.C.* ('District of Columbia', což napomáhá k rozlišení mezi státem a městem).

Lexikálním rysem názvů amerických států je to, že všechny dostaly nějakou přezdívku, někdy dokonce i více než jednu. Tak třeba Alabama je také nazývána 'the Cotton State' nebo 'the Heart of Dixie'. 'The Pelican State', 'the Creole State' nebo 'the Sugar State' jsou přezdívky pro stát Louisiana.

10. ZÁVĚR

Jak je vidět, téměř každý grafém má nesčetné množství zvukových realizací a pravidelné formy korespondence mezi psanou a mluvenou formou anglického jazyka se poměrně často vymykají svým standardům. V této práci jsem chtěl poukázat právě na ty jevy, u kterých je to zřejmé.

Slovníček, který se nachází na konci práce, je koncipován tak, aby zahrnul nejen slova s nepravidelnou výslovností z teoretické části, ale aby se v něm objevila i vlastní jména, ať už osobní, nebo geografická. Tato jména totiž vynikají právě tím, že mají většinou výslovnost těžko předvídatelnou. Geografická jména mají často ve svém názvu slova jako *borough* nebo *shire*, jež byla co do výslovnosti redukována, a jsou vlastně jakousi příponou ke kmenovému slovu; pokud se na to podíváme z tohoto úhlu pohledu, mělo by pro nás být pro příště snazší výslovnost toho kterého názvu rozluštit. Vybral jsem ale i taková slova, se kterými jsem se setkal ve své praxi a o kterých bych mohl říci, že jsou pro některé nerodilé anglické mluvčí problémová. Mám na mysli zejména slova, jež obsahují „ea“, tedy *head*, *heard*, *heart*. Mnohokrát jsem je slyšel v podobách /hi:d/, /hi:rt/, /hi:rt/. Předpokládám, že k této výslovnosti někteří lidé inklinují kvůli hlásce „e“.

Ještě bych zmínil pár vysvětlivek. Pokud se za konkrétní zvukovou realizací objeví závorka se slovem, např. (=shoot), znamená to, že slovo v závorce má stejnou výslovnost jako slovo příkladové, tj. *chute*. Jestliže se ve výslovnosti objeví dvojité vertikální čára, ||, znamená to, že napravo od ní je uvedena také výslovnost v americké angličtině.

Slovníček zcela jistě není (a ani nemůže být) nevyčerpatelnou studnou slov s nepravidelnou výslovností, věřím však, že se stane praktickou studijní pomůckou a třeba i inspirací tuto problematiku dále zkoumat.

CONCLUSIONS

As we can see, every phoneme has a large number of its pronunciations. The regular relationships between written and spoken form of English are not so regular. In this thesis I wanted to depict those words which have exceptional pronunciation.

At the end of the thesis, there is a vocabulary containing special words from the theoretical part and also proper names (personal or geographic) because of the fact that these names have often unpredictable pronunciation. Many geographic names have suffixes *borough* or *shire* in it which have been reduced, so next time it should be easier to predict their pronunciation. Also I have chosen words about which I can say they are problematic for non-native speakers. Those are words containig „ea“ such as *head*, *heard* or *heart* which I heard in forms as /hi:d/, /hi:rt/, /hi:rt/. I suppose this is due to the grapheme „e“.

I would like to mention a few exceptions. When you see brackets behind the word, eg. (=shoot), it means that the word in the brackets has the same pronunciation as the example – *chute*. When you see doubled vertical line, ||, it means that the pronunciation on the right is that of American English.

The vocabulary, of course, cannot cover all the words with unpredictable pronunciation. I believe, though, that it will become practical for others who would like to look into this topic.

SEZNAM LITERATURY

2008 *Cambridge Advanced Learner's Dictionary (Third Edition)*. Cambridge University Press.

Collins Cobuild 1995 *English Guides 8: Spelling*. HarperCollins Publishers.

Crystal, D. 2003. *The Cambridge Encyclopedia of Language (Second Edition)*. Cambridge University Press.

Jones, D. 1991. *English Pronouncing Dictionary (14th edition)*. Cambridge University Press.

Nosek, J. 1991. *Grafika moderní angličtiny*. Karolinum UK, Praha.

Onions, C. T. 1966 *The Oxford Dictionary of English Etymology*. Oxford University Press.

Onions, C. T. 1992 *The Oxford Dictionary of English Etymology*. Oxford University Press.

Peprník, J. 2004 *Británie a USA – Ilustrované reálie*. Nakladatelství Olomouc.

Wells, J.C. 2000. *Longman Pronunciation Dictionary*. Harlow, Longman

INTERNETOVÉ ZDROJE

(všechny internetové zdroje byly naposledy použity 4.1.2014)

<http://www.etymonline.com/>

<http://www.domesdaybook.co.uk/places.html>

<http://www.global-english.com/custom/courses/pdf/elision.pdf>

<http://www.thefreedictionary.com/>

SLOVNÍČEK

abroad [ə'brɔ:d] v zahraničí

ache [eɪk] bolest

apocope [ə'pɒkəpi] amputace

apostate [ə'pɒstet], [-ət], [-ɪt] odpadlík

arisen [ə'ɪzən] vyvstanutý (od slovesa *arise*)

Beaulieu ['bju:li] vesnice v anglickém hrabství Hampshire

Bequia ['bekwi], [-weɪ] ostrov v Karibiku

Berkshire ['bɑ:kʃə] anglické hrabství

Bicester ['bɪstə] město v anglickém hrabství Oxfordshire

Bideford ['bɪdɪfəd] město v anglickém hrabství Devon

Blackley ['blækli], ['bleikli] městská část Manchesteru, Anglie

blancmange [blə'mɒndʒ] šodó, pudink

Bournemouth ['bɔ:nməθ] město v anglickém hrabství Dorset

borough ['bərə], ['bʌrə] čtvrť

breaths [breθs] dechy

breathed [bri:ðd] minulý čas od slovesa dýchat

broad [brɔ:d] široký

brooch [brəʊtʃ] || [broutʃ], [bru:tʃ] brož

Buccleuch [bʊ'klu:] anglické hrabství

burial ['beriəl] pohřeb

bury ['beri] pohřbít

Carlisle [kɑ:'laɪl] město v anglickém hrabství Cumbria

chasm ['kæzm] propast

Chichester ['tʃɪtʃɪstə] město v anglickém hrabství West Sussex

Chiswick ['tʃɪzɪk] městská část Londýna, Anglie

choir ['kwaɪə] (= *quire*) pěvecký sbor

chute ['ʃu:t] (= *shoot*) skluzavka, padák

Cockburn ['kəʊbən], [-ɜ:n] oblast v západní Austrálii

Cockfield ['kəʊfi:ld] vesnice v anglických hrabstvích Durham a Suffolk

colonel ['kɜ:nəl] (= *kernel*) plukovník

Connecticut [kə'netikət] stát v USA

conquer ['kɒŋkə] (= *conker*) dobýt, podmanit si

corps [kɔ:] || [kɔʊ] (= *core*) sbor

Costessey ['kɒsi] farnost města Norwich v anglickém hrabství Norfolk

coup [ku:] puč, bravurní kousek

Coxsackie [kɒk'sæki], [kɒk'sɑ:ki] město v americkém státě New York

Culter ['ku:tə] malá vesnice ve skotském hrabství Lanarkshire

debt [det] dluh

Derby ['dɑ:bi] město v anglické oblasti East Midlands, hrabství Derbyshire

Durban ['dɜ:bən] největší město v provincii KwaZulu-Natal, jižní Afrika

Durham ['dʌrəm] město v hrabství Durham, severovýchod Anglie

excuse (n.) [ɪk'skju:s], [ek-], [ək-] omluva

Eyam [i:m] vesnice v anglickém hrabství Derbyshire

Felindre [ve'lɪndrə], velšsky [ve'lindre] vesnice v jižním Walesu

Gabalfa [gə'bælvə], [-'bælfə], velšsky [ga'balva] městská část na severu města Cardiff, Wales

Glamis [glɑ:mz] malá vesnice ve Skotsku

Gibbons ['gɪbənz] osobní jméno

Greenwich ['ɡrenɪdʒ], ['ɡrɪnɪdʒ], [-tʃ] Královská observatoř v Londýně

Grosvenor Street ['grəʊvnə] ulice v Londýně

Hamtramck [hæm'træmɪk] město v americkém státě Michigan

Happisburgh ['heɪzbərə] město v anglickém hrabství Norfolk

head [hed] hlava

heard [hɜ:d] minulý čas od slovesa slyšet

heart [hɑ:t] srdce

Hertford ['hɑ:fəd] město v anglickém hrabství Hertfordshire

houses ['haʊzɪz], [-əz] n. domy, v. skladovat (3. os.)

Hunniford ['hʌnɪfəd], [-fɔ:d] osobní jméno

indict [ɪn'daɪt] obvinít

infamous ['ɪnfəməs] nechvalně známý

Keswick ['kezɪk] město v anglickém hrabství Cumbria

Kingussie [kɪŋ'ju:si] malé město ve Skotsku

Kirkcaldy [kə'kɒdi], [kɜ:-], [-'kɔ:d] || [-'kɑ:ld], [-'kɔ:ld] město ve skotském hrabství Fife

Kirkcudbright [kə'ku:bri], [kɜ:-] město ve skotském hrabství Kirkcudbrightshire

knowledge ['nɒlɪdʒ] znalost

London ['lʌndən] hlavní město Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Louth [laʊθ] město v anglickém hrabství Lincolnshire, [laʊð] hrabství v Irsku

McGrady [mə'grædi] osobní jméno

Macleod, McLeod [mə'klaʊd] osobní jméno

Maugham [mɔ:m] osobní jméno

meant [ment] minulý tvar slovesa *mean* – mínit, zamýšlet

move [mu:v] n. pohyb, v. pohnout

Mudford ['mʌdɪfəd] malá vesnice v anglickém hrabství Dorset

Munro, Munroe, Munrow [mən'rəʊ] osobní jméno

naked ['neɪkɪd], [-əd] nahý

Nassau ['næsəʊ] hlavní město Bahamských ostrovů, ['næsau] oblast v Německu, ['næsɔ:], [-au] jméno knížecí rodiny

overheard [əʊvə'hɜ:d] minulý tvar slovesa *overhear* - zaslechnout

Pale [peɪl] oblast ve východním Irsku, ['pɑ:leɪ] oblast v Bosně

pear [peə] (= *pair*) hruška

plaid [plæd] přehoz, pokrývka

plait [plæt] || [pleɪt], [plæt] cop

Plymouth ['plɪməθ] město v anglickém hrabství Devon

pretty ['prɪti] adj. roztomilý, adv. dosti, do jisté míry

Prinknash Abbey ['prɪnɪdʒ] římskokatolický benediktinský klášter poblíž vesnice Cranham
v anglickém hrabství Gloucestershire

prove [pru:v] dokázat, ověřit

queue [kju:] fronta

Reading ['redɪŋ] město v anglickém hrabství Berkshire

receipt [rɪ'si:t] účtenka

recipe ['resəpi], [-ɪp-] předpis, recept

Rees, Reese [ri:s] osobní jméno

refuse (n.) ['refju:z] odpad

revue [rɪv'ju:] (= review) revue

rhetoric ['retərɪk] n. rétorika, adj. řečnický

risen ['rɪzən] minulý tvar slovesa *rise* - povstat

riven ['rɪvən] rozpolcený

said [sed] zmíněný, minulý tvar slovesa *say* - říci

Salisbury ['sɔ:lzbəri], ['sɒlz-] || ['sɑ:lz-], [-beri] katedrála v anglickém hrabství Wiltshire

sausage ['sɒsɪdʒ] || ['sɔ:sɪdʒ], ['sɑ:s-] klobása

says [sez], [seɪz] tvar slovesa *say* – říci (3. os.)

scissor ['sɪzə] stříhat

sieve [sɪv] síto

Southampton [sauθ'hæmptən] největší město anglického hrabství Hampshire

southerly ['sʌðəli] na jih, jižní

southern ['sʌðən] jižní

Southwark ['sʌðək] část centrálního Londýna, Anglie

Spokane [spəʊ'kæn] americké město ve státě Washington

Stivichall ['stɪvɪʃəl], [-ɔ:] obytné místní části jižního Coventry, hrabství West Midlands, Anglie

striven ['strɪvən] minulý tvar slovesa *strive* – usilovat

subtle ['sʌtəl] jemný

Suffolk ['sʌfək] východoanglické hrabství

sword [sɔ:d] || [sɔ:rd], [sɔ:rd] meč

Tacolneston ['tækəlstən] vesnice v hrabství Norfolk, Anglie

Taney ['tə:ni] fara na předměstí Dublinu, Irsko

Thames [temz] Temže – řeka v Anglii, Kanadě a na Novém Zélandě , [θeɪmz] řeka v americkém státě Connecticut

Theresa [tə'ri:zə], [tɪ-], [-'reɪz-] || [-'ri:s-] Tereza

Thomas ['tɒməs] Tomáš

thriven ['θrɪvən] minulý čas slovesa *thrive* – vzkvétat, prosperovat

thyme [taɪm] (= *time*) tymián

tomb [tu:m] hrobka

touch [tʌtʃ] n. dotek, v. dotýkat se

Touch [taʊtʃ] osobní jméno

Touch [tu:x] oblast v historickém hrabství Fife, Skotsko

tough [tʌf] odolný, houževnatý

Trottiscliffe ['trɒzli] vesnice v anglickém hrabství Kent

trouble ['trʌbəl] potíže

Tucson ['tu:sən], [tu:'sən] || [-sɑ:n] město v americkém státě Arizona

Warwick ['wɒrɪk] anglické město v hrabství Warwickshire

womb [wu:m] lůno, děloha

Wrotham ['ru:təm] oblast v hrabství Kent, Anglie

Yeates, Yeats [jeɪts] osobní jméno

Yeo [jeʊ] osobní jméno